,893 / B

ISIDIS

CHRISTIANI ET PAPPI PHILOSOPHI

IVSIVRANDVM CHEMICVM

NVNC PRIMVM GRAECE AC LATINE EDITVM

ACCEDIT

HISTORIA

SODALITATIS CHEMICORVM ARCANAE

EX ACTIS ERVTA

SCRIPSIT

D. CHRISTIANVS GOTTFRID. GRVNER

PROF. MED. PRIMAR. ET ORD. MED. SEN.

IENAE

LITERIS PRAGERI ET SOC.

1807.

Tanta fuit apud priſcos dignitas atque reuerentia hominum de patria bene merentium, vt, ſi quos viuos ipſi honorare non potuerint, eorum tamen memoriam ſimulacris, ſtatuis, feſtis ſollemnibus, ludis et certaminibus publicis, vel aliis munerum generibus perpetuarent. Neque defuerunt, qui in eorum vitam, tanquam in ſpeculum, intuentes aliquem actum celebrem e multis quaſi delibarent, eumque grati cum omni poſteritate adaequarent. Hinc orti ſunt religioſi cultus, hinc nata varia ſacra *), inque his omnium prima putanda ſunt *thesmophoria* ſiue *Eleuſinia* **), in honorem Cereris inſtituta, apud omnes nationes quam maxime clara, ſumma frequentia celebrata, maximis religionibus et caerimoniis occultata, et κατ' ἐξοχὴν *myſteria* dicta.

*) cf. I. Mevrsii Graecia feriata ſ. De Feſtis Graecor. L. VI. L. B. 1619. p. 151.

**) Ei. Eleuſinia ſ. De Cereris eleuſinae ſacro ac feſto lib. ſingul. L. B. 1619. c. 4. p. 12. ſeq. Galen. De Vſu Part. XVII. 1. p. 846. T. I. Opp. ed. Baſ. 1549. et Potter Griech. Archaeol. 1. Th. 2. B. S. 851. ſeq.

dicta. Ita enim Cicero *): *Nihil melius illis myſteriis, quibus ex agreſti immanique vita exculti ad humanitatem et mitigati ſumus, initiaque vt appellantur, ita reuera principia vitae cognouimus, neque ſolum cum laetitia viuendi rationem accepimus, ſed etiam cum ſpe meliore moriendi. — A quibus initia vitae atque victus, legum, morum, manſuetudinis, humanitatis exempla hominibus et ciuitatibus data ac diſpertita eſſe dicuntur.* En ſcopum myſteriorum moralem et ciuilem! Erant vero haec et *minora*, et *maiora*, vtraque occultiſſimis caerimoniis continebantur. In minoribus initiandi luſtrabantur prius, quam de arcanis fieret mentio, deinde iubebantur manu, corpore, mente puri eſſe, lingua Graeci, tum de officiis moniti, de ritu ſacro et ſymbolis inſtituti diſcedebant, in maioribus vere initiabantur, id eſt, noctu arcanis doctrinae ab hierophanta ſiue antiſtite caerimoniarum rite imbuebantur, variis ſpe-

*) De Legib. II. 36. Quaeſt. Tusc. I. 12. Orat. Verrin. Act. II. L. V. 72. p. 449. ed. Harl. Arnob. Aduerſ. Gent. V. p. 74. et 76. ad calc. Cypriani dic. *myſteria ſancta, quibus initium nomen eſt, et quae non omnibus vulgo, ſed paucorum taciturnitatibus traditis, ſed ſacrorum innumeri ritus — myſteria diuina, quae thesmophoria vocantur a Graecis.*

ſpectaculis *) ſenſus vehementer ferientibus atque terrentibus, tenebris, luce, fulmine, tonitru **), vocibus inſolitis, figuris horrendis, in ſtupore ſummo et admiratione detenti, voti religione ad ſilentium ***) et fidem obligati, ne, quae intus vel viderint, vel audierint, vel acceperint, profanis imprudenter patefecerent, vel temere vulgarent.

Haec fuit longe clariſſima apud Graecos et Romanos initiatio vitaeque perfectio. Prior dicta eſt μύησις, poſterior τελετὴ, hinc illi dicti μύςαι, in veſtibulo ſacrarii conſtituti et eruditi, hi ἐπόπται, in adytum admiſſi quaſique per ſpatia perfecti. Erant etiam initiatis ſuae *notae* et *ſymbola* ****), quae in acceptionibus ſacrorum rogati reſponderent, erat iis occulta et grauiſſima promiſſio,

*) Haec quidem dicta eſt ἔκπληξις τῶν μυουμένων et αὐτοψία, hanc vero initiandi formam horrificam, vt geſticulariam, experimentis chemicis affectauit Wiegleb l. Die Zauberhöhle in Schottland. Weim. 1783.

**) Haec etiam (Oracul. Sibyll. L. V. p. 234.) in poenis malorum hominum eſſe credebantur.

***) Ovid. De Arte Amand. II. v. 601. Horat. L. III. Od. 2. v. 25. 26. Sveton. Vit. Auguſt. c. 93.

****) Arnob. l. cit. p. 77.

miſſio, vt omnem vitam a peccatis ſceleribusque puram agerent, erat denique certa perſuaſio ſe in vita ceteris hominibus feliciores, in morte ſpei plenos, poſt mortem beatiores futuros.

Haec fuit Eleuſiniorum origo, haec initiamenti ratio arcana, haec ad bene viuendum et imitandum propoſita virtutis oſtentatio. Ferunt enim iisdem illis myſteriis vetuſtate claris initiatum fuiſſe AESCVLAPIVM *) et HIPPOCRATEM, hinc ex imitatione orta, inſtituta et facta eſſe *myſteria Epidauria*, hinc repetitam primum ſollemnem et arcanam cooptationem Aeſculapidarum, deinde peregrinorum, peractis ritibus ſacris, interpoſito iureiurando, ne initiorum ſacra ceteris enunciarent. Cui enim ignota et indicta eſt arcana ſacerdotum **) diſci-

*) PAVSAN. in Corinth. c. 26. 27. p. 171. et PHILOSTRAT. Vita Apollon. IV. p. 174. cf. I. A. SEBIZ. Diſſ. De Aesculap. inuentore medicinae, Argent. 1669. et I. H. SCHVLZ Hiſt. Med. Per. I. Sect. 2. c. 4. p. 115. ſeq. Cl. BÖTTIGER Vom Aesculap. Dienſt p. 163. in SPRENGEL's Beyträge z. Geſchichte d. Medic. 1. B. 2. St. Huc pertinet *facium receptio*, de qua vid. SCHVLZ. l. cit. et I. G. GÜNZ. l. Δαιδουχάς in ſacris Aesculapii, Lipſ. 1737. cf. SPRENGEL Geſchichte d. Arzneyk. 1. Th. 2. Abſch. §. 82. S. 178. ſeq. et S. 216. ed. ſec.

**) Sic APVLEIVS (Florid. I. p. 351. ed. Elmenh.) nom. Zo-

disciplina, ad quam nemini licebat accedere, nisi sacramento se ad fidem, obsequium et silentium obstrinxerit? Hoc confirmatur verbis HIPPOCRATIS *), vel quisquis libelli veteris auctor fuerit: *Res sacrae*, inquit, *sacris hominibus demonstrantur, profanis id fas non est, priusquam scientiae orgiis initientur.* Idem probatur HIPPOCRATEO **) libro, cui *iusiurandum* nomen est. In hoc descriptam legimus peruetustam ritus sacri formulam, quam medicae artis cupidi iurabant, eamque initiationem ex templi adytis ad profanos Cous senex traduxisse perhibetur. Habet ea sollemnem deorum dearumque inuocationem, habet sponsionem arcani ***), vt in Eleusiniis, habet religiosam persuasionem de vitae probae praestantia, et adsertionem promissi inexpiabilem. Hoc iureiurando perfecto, id est, maximis et occultissimis caerimoniis praestito, sanctitas mysterii conseruata et ad posteros propagata, dignitas medicinae stabi-

ZOROASTREM *omnis diuini arcani antistitem, et Aegyptias disciplinas, a sacerdotibus eum caerimoniarum incredendas potentias didicisse.*

*) L. De Lege, n. 3. p. 42. T. I. ed. Linden. repet. ALEXANDER Trall. Therap. X. 1. p. 593. ed. Guinth.

**) HIPP. Ὅρκος s. Iusiurand. comment. illustrat. a I. MEIBOM. L. B. 1643.

***) LVCIAN. Tragopod. p. 685. T. III. Ibi et podagricus dic. μύστης, vnaque iubetur εὐστομεῖν.

ſtabilita, ſeparatio et excluſio profanorum optime effecta eſt.

Quorſum illa? Vt de *arcana philoſophorum* et *medicorum diſciplina* inter omnes conſtet: Pertinent enim ad eos Sibyllina *) myſtica, οὐκ ἀμύητος ἔσῃ παρ' ἐμοὶ σοφίης. Huc etiam facit Ariſtotelica **) diſcipulorum diuiſio in exotericos et eſotericos. maximeque clariſſima Pythagoraeorum ſocietas. Haec enim nec eſſe, nec diu conſiſtere ſine quodam myſterii vinculo potuit.

Neque ab hoc ritu *initiationis* occulto et ſollemni abhorruiſſe videtur *chemicorum veterum* ***) opinio

*) Huc ſpectat locus apud Apvleivm De Deo Socrat. p. 49. *Etiam religionum diuerſis obſeruationibus et ſacrorum variis ſuppliciis fides impertienda eſt, etſi nonnulli ſunt ex hoc diuorum numero, qui nocturnis vel diurnis, promtis vel occultis, laetioribus vel triſtioribus hoſtiis vel caerimoniis, vel ritibus gaudeant, vti Aegyptia numina ferme plangoribus — itidem pro regionibus in ſacris differunt longa varietate pomparum agmina, myſteriorum ſilentia, ſacerdotum officia, ſacrificantium obſequia — quae omnia pro cuiusque more loci ſollemnia et rata ſunt* cet.

**) A. Gell. Noct. Attic. XX. 4. p. 283. b. ed. Ald. Stobaei Eclog. Phyſ. I. 13. Sacerdotes Aegyptii *medicinam acroamaticam*, plebeii *exotericam* tractabant.

***) Ad hanc rem illuſtrandam faciunt verba Apvleii, Metam.

opinio et religio. De quorum arte diuina et prifca iam non difputo, (viderint, qui litem iftam perfpicere cupiant, Ol. Borrichivm *), Herm. Conringivm **), Wiglebivm ***), Torb. Bergmanvm ****) et Sprengelivm †) neque multis anquiro, vtrum haec chemia occulta et profanis inacceffa dici debeat aurifera ††), an metallurgica: Poteft

(Metam. XI. p. 270. feq.) dum fe Isidis *facris imbutum, inuicti* Osiridis *facris illuftratum*, Serapis *dei nocturnis orgiis illuftratum* dicit, tum *teletae* (τελετὴ) *et facrorum, tertiae teletae, iteratae et futurae facrorum traditionis* meminit. Etiam Lvcian. (Tragopod. p. 689. T. III.) quaerit, τίσι δ' ἐν τελεταῖς ὀργιάζει προσβόλους?

*) De Ortu et Progreff. Chem. Differt. Hafn. 1667. Hermet. Aegypt. et Chemicor. Sapientia ab H. Conringii animaduerf. vindicata per Ol. Borrich. ib. 1674.

**) H. Conring. De Hermet. Medicina L. II. ed. fec. Helmft. 1669.

***) Hift. krit. Unterfuch. d. Alchemie, Weim. 1777.

****) De Primord. Chem. n. 34. p. 14. fq. Vol. IV. Opusc.

†) Verfuch e. pragm. Gefch. der Arzneyk. Th. 1. S. 85. ed. fec.

††) Svid. Gloffar. voc. χυμεία p. 669. T. III. ed. Kufter. Si quis haec chemicorum fcripta perlegerit animo attento, neque praeiudicarit, omnis chemia veterum fuiffe videtur metallurgica, fed primum celata per rationes politicas, ne prorfum vilefce-

Poteſt enim vtrumque efferri atque defendi, modo vera rei notio mente comprehendatur.

Recitemus verba Olympiodori *), philoſophi Alexandrini, qui ſub Theodosio imp. vixit: „Ζώσιμος ἐπὶ τῇ τελευτείᾳ ἀποχῇ πρὸς Θεοσεβέιαν ποιούμενος τὸν λόγον φησὶν, ὅλον τὸ τῆς Ἀιγύπτου βασιλεῖον, ὦ γύναι, ἀπὸ τῶν δύο τούτων τεχνῶν συνέστηκε,

leſceret, deinde cum paucis communicata, vt maiorem vim et auctoritatem apud profanos haberet, (ita enim adhuc fratres de roſea cruce faciunt) tandem arcanis verbis concepta et formulis perobſcuris comprehenſa, ne quis ſine myſtagogo ſaperet ſcilicet. Sic orta eſt *chemia theoretica* et *practica*, haec quidem, vt in omnibus artibus, fuit vſu et tempore prior, illa poſterior, vtrique applicare licet, quod empirici veteres (Cels. De Medicin. Praef. L. I.) de medicina contenderunt, „*non poſt rationem* chemiam *eſſe inuentam, ſed poſt inuentam chemiam rationem eius eſſe quaeſitam.* „Quin ſatis vere cenſet Torb. Bergman l. cit. p. 39. „*Quamuis* χρυσὸν ποιεῖν *vel* ἐργάζεσθαι *auri e ſuis principiis confectionem ſignificare poſſit, multis tamen in locis nihil aliud indicat, quam huius metalli e ſuis mineris eliquationem.*“

*) Comm. ἐις τὸ κατ᾽ ἐνέργειαν Ζωσίμου, ὅσα ἀπὸ Ἑρμοῦ καὶ τῶν φιλοσόφων ἦσαν ἐιρημένα. Etiam id fragmentum ex cod. Pariſ. habet Fabric. Bibl. Graec. T. XII. p. 765.

κε, τῶν τε κερικῶν *) καὶ τῶν Φυσικῶν, καὶ τῶν ψάμμων

*) Apud Zosimvm in cod. Goth. initium eſt, αἱ μεριρικαὶ καταβαφαὶ, ὦ γύναι, εἰς χλευασμὸν ἐποίησαν τὴν περὶ καμίνων βίβλον, haec vero nihil ad rem dilucidandam faciunt, etiamſi chemici veteres (v. infra Olympiodor.) *theorias* et *aenigmata*, et *phyſica pragmata*, vt oppoſita, nominant, et ipſe Democritvs per eminentiam dicatur *phyſicus*. Quid ſit κερικῶν, non ſatis intelligo: Apud. *Fabric.* l. c. eſt τῶν τε κηρύκων καὶ τῶν φυσικῶν ψάμμων, ſed nec hoc ſenſum verum dat. Eſtne legendum θεωρητικῶν, an κυριακῶν, an κεραμικῶν, quatenus magna veteris chemiae pars furnis et caminis dextre inſtruendis continebatur? An κυρίων, quo paſſim vtuntur chemici ad veras artis arcanae formulas conſtituendas? Enim vero haec ipſa verba, τῶν τε κερικῶν, fere redundant, ſi omnis ars duplex fuit, *dogmatica* ſiue *arcana*, et *phyſica* ſiue *pſammurgica*. Simili modo Plato ab Pythagoraeis (v. Photii Bibl. c. 260. p. 1315.) *theoreticam* et *phyſicam* accepiſſe dicitur.

*) Ψάμμος, *arena aurifera* Plin. apud Aegyptios fuit lapis marmoreus, e quo metallum variis artibus elicitum et purificatum excoquebatur. Apud chemicos ψάμμος arcanum ſenſum habet, ſed tamen res ipſa eodem redit. Ὅρα, inquit Olympiodorvs, ὅτι ὁ σκοπὸς οὗτος ὁ τῶν ψάμμων ἀλληγορία ἐςὶν· οὐχὶ τὸν ψάμμον αἰνίττονται, ἀλλὰ

μων *). ἡ γὰρ καλουμένη θεία τέχνη, τουτέςιν, ἡ δογματικὴ, περὶ ἣν ἀσχολοῦνται ἅπαντες οἱ ζητοῦντες τὰ χειροτμήματα *) ἅπαντα καὶ τὰς σεσασμίας

ἀλλὰ τὰς ὀυσίας. Et alio loco, τὰ δὲ τέσσαρα ἓν, φησὶν ἡ Μαρία. ἐὰν γὰρ ψάμμους ἀκούσῃς, τὰ ἔιδη νόει, ἐὰν δὲ ἔιδη ἀκούσῃς, τὰς ψάμμους νόει. — πάλιν ἀναφέρουσι τὴν τέχνην ἐις ἥλιον καὶ σελήνην, καὶ ὁ μὲν ἥλιος τῆς ἀνατολῆς ἀρχὴ, ἡ δὲ σελήνη τῆς δύσεως, ὅτι περὶ ψάμμου τι λελήκασι τὰς ὀυσίας ἀινιττόμενοι. Et iterum ex HERMETE, ἡ δὲ τέχνη ἅυτη ἀμφότερα δέχεται, τὰ μὲν σώματα λέγει ἔιναι τὰ χυτὰ, τὰ δὲ ἀσώματα λίθους, οἷων ἀνούσια λέγει τοὺς ψάμμους. Chriſtianus, dum deſcribit ὑδραργύρου ποίησιν, etiam memorat ſenſu proprio et vulgari ἅμμον τὴν χρησίζουσαν, denique MICH. PSELLVS haec habet. Πρώτη ἅυτη δημιουργία. χρυσοῦ ἅμμός τις ἐςὶ παραλία, χρυσίτης καλουμένη ἀπὸ τοῦ χρώματος, οἱ δὲ τοῦτο αὐτὸ χρυσαμὸν ὀνομάζουσιν.

*) Forte leg. χειροτεχνήματα. Apud ZOSIMVM De Caminis eſt, ἐν τοῖς γναφικοῖς τῶν χειροτμήτων, apud PLIN. (H. N. XXIV. 102. p. 611. Vol. VII. ed. Franz.) ſunt DEMOCRITI *cheirocineta*, VITRVVIVS (De Architect. IX 3. p. 151. ed. Flor. 1522.) mem. *commentarium, qui inſcribitur*, χειροτονητον, ſed quae illa fuerint, non ſatis liquet. An operationes arcanae, quae rotunditate ac albo margaritarum

μίας*) τέχνας, (τὰς τεσσαρὰς φημὶ**) δοκοῦσιν τι ποιεῖν, (ὅ) μόνοις ἐξεδόθη τοῖς ἱερεῦσιν***). ἡ γὰρ φυσικὴ ψαμμουργικὴ βασιλέων ἦν, ὥςε καὶ ἐὰν συμβῇ ἱερέα ἢ σοφὸν λεγόμενον ἑρμηνεύσαντα τὰ ἐκ τῶν παλαιῶν ἢ ἀπὸ προγόνων ἐκληρονόμησεν †), καὶ ἔχων, καὶ ἰδὼν τὴν γνῶσιν αὐτῶν τὴν ἀκώλυτον οὐκ ἐποίει· ἐτιμωρεῖτο ††). ὥσπερ γὰρ οἱ τεχνῖται οἱ ἐπιςάμενοι βασιλικὸν τύπτειν νόμισμα †††) οὐχ ἑαυτοῖς τύπτουσιν, ἐπεὶ τημωροῦνται, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῖς βασιλεῦσι τῶν Αἰγυπτίων οἱ τεχνῖται τῆς ἑψήσεως οἱ ἔχοντες γνῶσιν τῆς ἀμμοπλυσίας καὶ ἀκρολου-

σίας

tarum colore, tinctura ſmaragdi ceterisque lapidum tincturis continebantur? cf. SENEC. Epiſt. 90. et. PETRON. Satyr. p. 22. Ego vero non ſum Oedipus, ideoque de re occulta decernere non audeo.

*) Cod. Pariſ. τιμίας — μόνοις ἐξεδόθη.

**) Hoc eſt illud chemicorum arcanum, hinc illud apud Chriſtianum τετραμερὲς τὸ ὑλικὸν ἄιτιον τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐπιςήμης, haec apud OLYMPIODORVM celebrata τετρασωμία, quae omnis redit ad ſolutionem et coniunctionem partium chemicam.

***) Hinc apud ZOSIMVM πρὸς Θεοσεβείην ceteris artibus opponitur ἡ ἱερατικὴ τέχνη.

†) Leg. κληρονομήσειν.

††) Cod. Pariſ. ἐτιμ. γὰρ. ὥσπ. οἱ τεχν.

†††) Cf. de metallis et re monetaria Graecorum POTTER l. c. Th. 3. S. 82. ſeq. de metallis Aegyptiorum DIODOR. Sicul. Bibl. III. 2. p. 73. ed. Baſil.

σίας *), οὐχ ἑαυτοῖς ἐποίουν, ἀλλ' εἰς αὐτὸ τοῦτο ἐςρατεύοντο εἰς τοὺς θησαυροὺς ἐργαζόμενοι. εἶχον δὲ καὶ ἰδίους ἄρχοντας **) ἐπικειμένους ἐπάνω τῶν θησαυρῶν καὶ ἀρχιςρατήγοις, καὶ πολλὴν τυραννίην τῆς ἐκλήσεως. νόμος ***) γὰρ ἦν Αἰγυπτίοις μηδὲ ἐγγράφως αὐτά τινα ἐκδιδόναι. τινὲς οὖν μέμφονται Δημόκριτον καὶ τοὺς ἀρχαίους, ὡς μὴ μνημονεύσαντας τούτων τῶν δύο τεχνῶν, ἀλλά μόνον τῶν λεγομένων τιμίων — μάτην δὲ ἑαυτοὺς *) μέμφονται· οὐ γὰρ ἐδύναντο φίλοι ὄντες τῶν βασιλέων Αἰγύπτου καὶ τὰ πρωτεῖα ἐν προφητικῇ **) ἔχοντες. πῶς γὰρ ἐδύναντο ἀναφανδὸν μαθήμα-

*) Cod. Parif. ἀκολουθίας — ἐςράτευον τὸ εἰς.

**) Auctore Democrito apud Anonymum, diftincti funt ἄρχοντες, καὶ ἱερεῖς, καὶ προφῆται. Forte cum Agricola (Rer. Metall. Interpret. Witeb. 1612. p. 957.) ἄρχοντες dici poffunt *duumuiri iurati, Schichtmeifter*, et ἀρχιςρατηγοὶ *Oberberghauptmänner.* Apud Agatharchidem (Photii Bibl. c. 11. p. 1339.) leg. οἱ πρεσβύτεροι μετακομίζουσι τὸν λίθον τοῖς καλουμένοις ἐποπτεῦσιν. Hic vero auctor vixit Ptolomaei Philometoris tempore.

***) Stephan. Prax. III. haec habet, οὗτος (λίθος) εὐτυχεῖς ἐποίησε τοὺς Αἰγύπτου ἐπιμελητὰς καὶ τοὺς αὐτῶν προφῆτας, ideoque diuerfi erant *infpectores*, qui operarum curam habebant, et *prophetae*, quos hodie dicere folent *arcaniftas.*

*) Cod. Par. αὐτοὺς — ἠδύναντο.

**) Cod. Parif. αὐχοῦντες. Sacerdotes Aegyptii diceban-

θήματα κατὰ τῶν βασιλέων δημοσιᾳ ἐκθέσθαι καὶ δοῦναι ἄλλοις πλούτους *) τυραννίδος; οὔτε ἐδύναντο ἐκ-

cebantur *prophetae*, (apud Zosimvm eſt ὁ προφήτης, apud Olympiodorvm ſunt οἱ Αἰγυπτίων προφῆται, etiam Μωησῆς ὁ προφήτης ἐν τῇ οἰκείᾳ χυμευτικῇ τάξει, apud Apvleivm (Metam. II. p. 127.) Zachlas *Aegyptius*, *propheta primarius*,) ſcientia arcana erat *prophetica*. Idem illud nomen in vſu fuit *chemicis*, (apud Zosimvm eſt, αὐτὴ καὶ μόνη ἡ λεύκωσις σεσασμία γέγονεν παντὸς προφήτου) et arti occultae proprium. Sic dicitur Isis προφῆτις, et eodem fragmento leguntnr haec verba, γίνωσκε, ὦ φίλε, καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ποιητῶν. Sic apud Stephanvm (Prax. V.) mem. ὁ νοῦς τοῦ προφήτου, et chemici vocantur *poetae*, ποιηταὶ, ab opere faciendo, operis perfectio apud Chriſtianum eſt ποίησις τοῦ μυςηρίου, Zosimvs ipſe appellatur ποιητὴς τοῦ μυςηρίου. Etiam videntur per reverentiam dicti eſſe *angeli*, quantum ex Isidis fragmento colligere licet. Illa enim in opere ἱερᾶς τέχνης Αἰγύπτου occupata perobſcure haec ſcripſit, συνέβη τῶν ἐν τῷ πρώτῳ ςερεώματι διατριβόντων ἕνα τῶν ἑπτα ἀγγέλων ἄνωθεν ἐπιθεωρήσαντά με βουληθῆναι τῆς πρὸς ἐμὲ μίξεως κοινωνίαν ποιήσας χαλκὸν, φθάσαντος δὲ καὶ εἰς τοῦτο γίγνεσθαι μέλλοντος, οὐκ ἐπέτρεπον ἐγὼ πυνθάνεσθαι βουλομένου τὴν τοῦ ἡλίου καὶ ☾ κατασκευήν. —

*) Cod. Par. πλούτου τυραννιδα — οὔτε ει ἠδύναντο, ἐξεδίδουν.

ἐκδιδόναι· ἐφθόνουν γάρ. μόνοις δὲ Ἰουδαίοις ἐξὸν ἦν ταῦτα λάθρα ποιεῖν, καὶ γραφεῖν, καὶ ἐκδιδόναι. ἀμέλει γὰρ *) εὑρίσκομεν Θεόφιλον τὸν Θεογένους γράψαντα ὅλα τὰ τῆς χωρογραφίας **) χρυσορυχεῖα ***), καὶ Μαρίαν τὴν καμινουργίαν, καὶ ἄλλους Ἰουδαίους ****)."

Hoc

*) Cod. Par. γοῦν. Etiam STEPHAN. (Prax. IX.) THEOPHILVM, THEOGENIS filium, memorat.

**) Mallem legere cum cod. Parif. χειρογραφίας, cum h. l. agatur de operationibus chemicis, quae manu fiunt. Apud THEOPHRASTVM chemicum occurrit πάνσοφος τεχνουργία, in cod. Parif. (FABRIC. Bibl. Graec. T. XII. p. 762.) παρὰ τοῦ ἐν τεχνουργίᾳ διαβοήτου Σαλμανα, apud Chriftianum funt οἱ διδάσκαλοι διὰ μιᾶς ὕλης καὶ χειρουργίας τὴν ὅλην ἐπιςήμην παρέθηκαν ἑτέροις.

***) Cod. Parif. χειρογραφίας ἐυτυχέρα — Μαρίας καμινογραφίαν.

****) Ex his non eft improbabilis coniectura Iudaeos regibus Aegypti fuiffe a moneta percutienda, et, vt phyficos, rem metallicam tractaffe, hinc habuiffe conceffam communia operas publicandi licentiam, v. c. caminorum fabricam et vfum, vnus ZOSIMVS, qui de caminis fcripfit, et varia ex iudaicis monumentis repetiit, Iudaeus fuiffe videtur, fic ipfe MOSES cum MARIA forore, cuius germanice verfus libellus in ARNOLDI Chym. Schriften, n. 6. p. 263. plura horum extant apud chemicos fragmenta, apud STEPHANVM (Prax. IX.) leg. φέρε Μαρίαν καὶ τὰς ἰουδαικὰς γραφάς.

Hoc quidem loco claſſico *ars diuina* duplex eſſe perhibetur, vel *dogmatica*, eaque arcana et in fidem ſacerdotum commiſſa, vel *phyſica* ſiue *pſammurgica*, regum Aegypti priua, eaque metallis eruendis, fodiendis, purificandis et liquandis deſtinata. Etenim οἱ τεχνῖται τῆς ἑψήσεως *) ſunt, qui metalla

*) In fragm. Iſid. dicitur ἱερὰ τέχνη Ἀιγύπτου, idem confirmat Zosimvs, τὴν ἕψησιν, καὶ ἀνάσπασιν, καὶ λείωσιν ὄιδασι όι προφῆται τῆς ἐπιςήμης, καὶ τὴν ἴωσιν ἕψησιν, τὴν δὲ ἕψησιν καὶ ἀνάσπασιν λείωσιν ὠνόμασαν διὰ τὴν ἐκλέπτηνσιν. Praeter haec occurrunt apud Chriſtianum περὶ διαφορᾶς μολύβδου καὶ χρυσοπετάλου varii metallorum artifices, τεχνῖται ἐις πλύσιν, ἐργάται φυσηλάται et χρυσηλάτης, alii, qui χρυσολιθάριον καὶ ἀργυρολιθάριον ἐργάζονται, alii, qui ἀργυρόλιθον καὶ χρυσόλιθον fundunt, alii πεταλουργοὶ, qui πεταλουργίαν tractant, alii, qui ὑελουργικὴν exercent, (hi vero vtebantur magneſia vitraria, vt vitro colorem, ferro fluorem facerent) etiam ibidem eſt ὁ χρυσωτὴς ὑπὲρ τῆς χρυσώσεως et εἰς περιαργύρωσιν, apud Ivlianvm (Miſopog. p. 329. ed. Spanh.) mem. aliquis τραφεὶς παρὰ τῷ χρυσοχόῳ, denique apud Chriſtianum ſunt οἱ λαχωταὶ, τουτέςιν, όι ἰνδικοβάφοι. Quid fuerit λάκχα, λάχιον, λάχα, χάλκα, συρικὸν ἄνθος, ἀχιὰς ἄνθος (Gloſſ. Chem. l. cit. p. 121.)

talla excoquere ſciebant, haec vero coctura dicebatur γνῶσις τῆς ἀμμοπλυσίας καὶ ἀκρολουσίας, id eſt, ars arenam metalliferam effoſſam comminuendi, eluendi, liquandi. Hae quidem operae apud OLYMPIODORVM dicuntur φυσικὰ πράγματα, isque alio loco expreſſe haec ſcripſit, πλύναι χρὴ καὶ πλύναι, μέχρις ἂν τὸ πηλῶδες ἐξέλθῃ· πᾶσα γὰρ γῆ ἐν τοιαύτῃ σωματοφόρως πλυνομένῃ εἰς ψάμμον καταλήγει. μετὰ οὖν τὴν βεβαῖαν καὶ καθαρὰν πλύσιν εὑρήσεις τὰ σώματα εἰς τὴν ψάμμον, τουτέστιν, τὰ πέταλα τοῦ χρυσοῦ *) ἀργυρίζοντα ἢ μολυβδίζοντα, ὅ ἐστιν ἀργύρου ἢ μολύβδου τὴν χρόαν ἔχοντα, ὡς καὶ τοὺς λίθους αὐτὴν δηλαδὴ τὴν ψάμμον ἄνωθεν οὐσιοῦσιν, ἥντινα

121.) et ἄγχουσα, plantae tingendae purpurae aptae, ex cod. chem. deſcripſit TH. REINES. Epiſt. ad C. HOFFMANN. et RVPERT. 30. p. 146. et 147. Cf. de arte tingendi lanas purpureas THEONIS Smyrn. Mathemat. c. 1. p. 16. 17. de vocabulis metallicis GE. AGRICOLA De Re Metall. ed. I. SIGFRID. Witteb. 1612. inprimis De Veter. et Nou. Metall. Lib. p. 784. ſeq. et Ei. Bermannus p. 843. His enim locis inter operas ſunt, qui metallum fodiunt, eruunt, tundunt, molunt, lauant, vrunt, torrent, liquant, excoquunt.

*) Chemici ſemper in ore habent χρυσοῦ πέταλα, ἀργύρου πέταλα, χαλκοῦ πέταλον, i. e. particulas metallicas, quae opera chemica ab partibus alienis ſegregantur, et vſui vario aptae fiunt.

τινα ἀρχαῖοι διὰ τὸ κύριον ὄνομα ἐπέθηκαν λιθάργυρον. Et alio loco HERMES haec praecipit, ὅταν λάβῃ μετὰ τὴν μεγάλην θεραπείαν, τουτέστι, τὴν πλύσιν τῆς ψάμμου, ἰδοὺ, τὴν οὐσίαν ψάμμον ἐκάλεσεν, τὴν δὲ πλύσιν (τουτέστιν) τὴν μεγάλην θεραπείαν. — ἡ γὰρ καθαρεία πλύσις δηλονότι μεγάλη θεραπεία ἐστίν. Eodem ſenſu Chriſtianus *) haec ſcripta reliquit, μετὰ τοῦ ἀργυρολίθου ποιεῖ ὁ τεχνίτης, καθὼς ἐν τῷ χρυσο-

*) Cf. de Aegyptiorum metallis et metallicis PLIN. H. N. XXXIII. 1. et AGATHARCHIDES apud PHOTIVM Bibl. c. 10. p. 1339. et c. 49. p. 1376. plura huius rei teſtimonia in ipſis chemicorum veterum libris reperiuntur hinc inde ſparſa, perobſcura, et maximam partem arcanis vocabulis velata, ſed fere ad chemiam metallicam referenda, aliqua de cadmia, plumbo nigro et magneſia veterum habet CAIETAN. D'ANCORA. (Ricerche filoſ. crit. ſopra alcuni foſſili metall. della Calabria, in Livorno 1791. p. 9. ſeq.) Etiam SYNESIVS (FABRIC. Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 234.) et STEPHANVS (Prax. III.) Aegyptios *iniectionem* et *aſſationem metallorum* (ἐπιβολὴν et ὄπτησιν) adhibuiſse. OSTANEM more Perſarum metalla extrinſecus *coloraſſe*, et *ſulmum inſinuaſſe pigmentum* literis prodiderunt. Etiam PLIN. H. N. XXXIII. 46. *tingit*, inquit, *Aegyptus argentum*, de operis metallicis cf. I. I. FERBER Phyſ. Metall. Abh. über d. Gebirge u. Bergwerk. in Ungarn, S. 91. ſq.

λίθῳ, ideoque hinc ad metalla auraria, argentaria, plumbaria et aeraria, nec non ad officinas liquatorias ſatis vere colligere licet.

Quin et technica vocabula, λύσις et ἀνάλυσις τῶν σωμάτων, ἀπόχυσις τῶν χαλκῶν, λείωσις, ζέσις, ἕψησις, σῆψις, ψύξις, πῆξις, γλυκαίνωσις, ἐκμύζησις, ἐξάτμισις, πλύσις, ἀπόπλυσις, ἀποκάθαρσις, ξήρανσις, ταριχεία et ταρίχευσις, καῦσις, ἔνκαυσις, ἔκκαυσις, ἀναζωπύρησις, μέλανσις et ἀπομελάνωσις, λεύκωσις et λευκαίνωσις, ἴωσις, ἐξίωσις, ἰωποίησις, ὑδραργύρωσις, vniuerſe produnt et confirmant *chemiam metallicam*, πίνος, βαφὴ, χρυσοβαφὴ, ἀργυροβαφὴ, ad *chemiam dogmaticam* *) et arcanam

*) Gloſſ. Chem. p. 137. πίνος ἐςὶν ὁ ἔξωθεν βάπτων. Nominatim efferuntur a Zosimo ὁι βαφεῖς, *tinctores*, varia βαπτικὰ, *tinctoria*, μερικαὶ καὶ καθολικαὶ βαφαὶ, *tincturae partiales* et *vniuerſales*, quae ad colorem auri vel argenti metallis inducendum, ad tingendam purpuram, (Syneſ. l. cit. p. 233.) ad tincturam ferri, (Christian. περὶ βαφῆς σιδήρου) inuentam ab Indis, traditam a Perſis, ab his propagatam ad Graecos, item ad tincturam cryſtallorum et lapidum efficiendam, (Theophrast. De Lapid. p. 392. ed. Heinſ. et Stephan. Prax. III.) ad margaritarum confectionem, (Ge. Cedren. et Anastas. ap. Conring. De Hermet. Medicin. I. 3. p. 24.

nam disciplinam pertinent. Hoc vnum permirum eſt ac inexplicabile, quod Iudaeis ſolis, vt ope-

p. 24. ed. ſec.) ad ſluorem metallorum et lapidum procurandum, ad arcanam gladios indurandi artem cet. referri poſſunt. Hinc apud Anonymum eſt τὸ μυςήριον τὸ τῆς χρυσοβαφῆς, apud Olympiodorvm πίνος πρῶτος ὁ διὰ τοῦ ἀρσενικοῦ (ὁ) βάπτων τὸν χαλκὸν, δεύτερος ὁ βραδέως φεύγων, τρίτος ὁ μηδὲ ὅλως φεύγων, apud Zosimvm ἡ ψυχροβαφή, isque alio loco haec ſubiicit, βαφὴν λέγει ἀργυρὸν, καταβαφὴν δὲ τὸν χρυσὸν. *Arſenici* et *mercurii* notio ac ſignificatio vt varia et inconſtans eſt apud chemicos veteres, (nominant enim ipſi *argentum ex arſenico* et ἀρσένικον τὸ λευκαινόμενον) ita res omnis ad amalgamationem ex mercurio viuo ſpectaſse videtur. Praeterea in cod. Pariſ. eſt quaedam καταβαφὴ λίθων καὶ σμαράγδων, κατασκευὴ εἰς τὸ βάψαι λίθον ἐρυθρὸν, in Gloſſ. Chem. (ad calc. Palladii De Febrib. p. 123. et 124.) leg. βαφὴ ἀλλοίωσις ἐςὶν, et p. 140. ὑδράργυρος μετὰ αἰθάλων πηχθεῖσα λευκαίνει χαλκὸν, καὶ ποιεῖ χρυσὸν, p. 141. ὕδωρ ὑδραργύρου βαφικὴ ἐςὶν ἡ ἀπὸ κινναβάρεως γινομένη, p. 116. ex cod. D. Marci hae inſcriptiones ſunt, βαφὴ ἤτοι μεταβολὴ πυροχάλκου, πρὸς ἀςρόχαλκον, βαφὴ καὶ ποίησις τοῦ ἰνδικοῦ σιδήρου, βαφὴ πρὸς ξίφη, καὶ ἐργα-

operariis, istam artem lucrofam et regibus propriam factis, dictis, fcriptis, fignis, in vulgus edere licuerit. Hactenus illa.

PYTHAGORAS *) disciplinam occultam docendo fic diuidebat, vt discipulos *acusmaticos* et *mathematicos* efse vellet, inuentores chemiae fuam artem et *mythicam*, et *myfticam* effe profiteban-

ἐργαλεῖα λαξευτικά. Haec enim vel apta funt amalgamationi communi, vt metalla vilia colorem argenti vel auri mentiantur, fugato per ignem mercurio, vel ad eam operam chemicam pertinent, quam nuper BORNIVS in metallis Hungaricis adhibuit nominauitque *das Anquicken der Erze*, de qua vid. I. G. HOFFINGERI Sendfchreib. über den Einflufs d. Anquickung der gold- u. filberhaltigen Erze auf die Gefundh. d. Arbeiter, Schemn. 1790.

*) PORPHYR. Vit. Pythag. p. 197 ed. Holft. cuius discipulis filentium quinque annorum erat impofitum, (LVCIAN. Hermot. p. 243. T. II.) apud EVSEB. (Praep. Euang. X. 4. p. 470.) et IVLIANVM (Orat. VII. p. 237. ed. Spanh.) de PYTHAGORA dicitur, ἐις Ἄιγυπτον ἐπορεύθη, καὶ Πέρσας εἶδε, καὶ πανταχοῦ πάντα ἐπειράθη τὰ μυςήρια τῶν θεῶν ἐποπτεῦσαι καὶ τελεσθῆναι παντοίας πανταχοῦ τελετάς. Eadem habet de DEMOCRITO LAERTIVS, (De Vit. Philof. IX. p. 246.) et de PLATONE (ib. L. III. 71.)

ſitebantur. Ita enim STEPHANVS *): Ἄλλο ἐςὶν ἡ μυθικὴ χυμία, καὶ ἄλλο ἡ μυςικὴ καὶ κρυπτή. καὶ ἡ μὲν μυθικὴ πολυπλυθεία λόγων συνέχεται, ἡ δὲ μυςικὴ λόγῳ δημιουργίας κόσμου μεθοδεύεται, ἵνα ὁ θεόφρων καὶ ὁ θεογενὴς ἄνθρωπος διὰ τῆς ἐυθείας ἐργασίας καὶ θεολογικῶν καὶ μυςικῶν λόγων μάθῃ. Porro eadem illa ſcientia occulta **) dicitur *philoſophia*, artifex *philo-*

*) Περὶ χρυσοπ. Prax. II. et IV. et ad calc. Prax. IX. Fuit etiam priſcorum *theologia mythica*, quam poetae in deſcribendis deorum hiſtoriis agitabant, *phyſica*, quam philoſophi ſequebantur, ſi quando naturam deorum explicarent, *politica*, quae in legibus ciuitatum conſtituendis verſabatur, denique *theologi* dicti ſunt myſteriorum, rituum ſacrorum et oraculorum interpretes.

**) STEPHAN. l. cit. ἡ τέχνη τῆς Φιλοσοφίας, in Gloſs. Chem. p. 114. et apud OLYMPIODOR. leg. οἱ σοφοὶ καὶ φιλόσοφοι, ὁ Στέφανος Φιλόσοφος, apud ZOSIMVM dicuntur *philoſophi*, qui aeruginis condituram et auri tincturam curabant, ſequuntur ex oppoſito ἕτεροι τῶν ἱερογραμματέων, qui artem ipſam ſua lingua deſcribebant, et paullo poſt, φέρε ἐκ τῶν φιλοσόφων, τί ἐςὶν καῦσις σωμάτων. Quin HERMES et DEMOCRITVS prae aliis dicti ſunt *philoſophi*, (SYNES. l. cit. et BORRICH. De Ortu et Progreſs. Chem. p. 27.) apud OLYMPIODORVM l. c. op-

philosophus, iterumque chemici sic distinguuntur, vt alii sint *physici*, alii *theologi* *), ex his *philosophis* (*chemicis*) alii nominantur *oecumenici*, qui prima huius artis fundamenta iecisse ac conservasse perhibebantur, alii aetate posteriores *theoretici*, *interpretes*, *dialectici*, *commentatores*. Ita enim Anonymus **): Πρῶτος Ἑρμῆς ὁ τρισμέγιςος προσαγορευόμενος — ὄυτος πρῶτος γενόμενος συγγραφεὺς τοῦ μεγάλου τούτου μυςηρίου ἀκόλουθον ἔχεν Ἰωάννην ἀρχιερέα — μετὰ τοῦτον Δημόκριτος τρίτος ἀνεφάνη περιγόητος φιλόσοφος ἐξ Ἀβδήρων μέν, τῶν δὲ ὑπ᾽ αὐτοῦ προφήτων ἀγαθότατος, μετὰ τοῦτον Ζώσιμος τις πολυμαθέςατος ἐπιφημίζεται· ὄυτοι οἰκουμενικοὶ

κοὶ

opponitur ἱερεὺς et σοφὸς, apud Heliodorum (Aethiopic. L. II. p. 83. T. II. ed. Coray) sunt Αἰγυπτίων σοφοὶ, et L. III. p. 123. est quidam *Memphitis Aegyptius*, *propheta* Isidis, p. 128. *Aegyptiorum sapientia*, p. 129. *vera sapientia, quam sacerdotes et propheticum genus exercent*, apud Theophrastum οἱ τῶν σοφιςῶν ἄνδρες, apud Ioann. Damascen. σοφὸς τεχνουργὸς, et ars ipsa ἡ τεχνικὴ ἐνέργεια καὶ ἐπιςήμη, apud Laert. l. c. Plato dicitur iter fecisse εἰς Ἄιγυπτον παρὰ τοὺς προφήτας.

*) Apud Olympiod. dic. Parmenides et Aristoteles οἱ θεόλογοι τῶν φυσικῶν.

**) L. κατὰ ἀκολουθείαν χρήσεως ἐμφαίνον τὸ τῆς χρυσοπ. συνεπτιγμένον.

καὶ πανεύφημοι φιλόσοφοι, καὶ ἐξηγηταὶ τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστέλους, διαλεκτικῶν δὲ θεωρημάτων Ὀλυμπιόδωρος καὶ Στέφανος, οἵτινες ἔτι σκεψάμενοι καὶ τὰ περὶ τῆς χρυσοποιΐας μεγάλα ὑπομνήματα μετὰ μεγίςων ἐγκωμίων συνεγράψαντο πιςευόμενοι τοῦ μυςηρίου τὴν ποίησιν. Et paullo post οἱ οἰκουμενικοὶ διδάσκαλοι, καὶ νέοι ἐξηγηταὶ, καὶ φιλόσοφοι sibi opponuntur, DEMOCRITVS vero dicitur ὁ φιλόσοφος ὁ τῶν μυςηρίων ἀποκαλύπτης *). Paullo diuersus *poetarum*, id est, chemicorum recensus, paullum mutatus ordo apud alium Anonymum **) est: Πλάτων, Ἀριςοτέλης, Ἑρμῆς, Ἰωάννης ἱερεὺς, Δημόκριτος, Ζώσιμος

*) Etiam dictus est *physicus philosophus*, teste EVSEBIO ap. BORRICH. l. cit. p. 67.

**) Ad calc. Fragm. Isid. at vero auctores artis h. l. fere sine ordine ac dilectu, et cum anachronismo positi sunt. Nam primi tantum chemici, i. e. inventores ac conseruatores chemiae, habentur *oecumenici*, PLATO et ARISTOTELES proprie non sunt in chemicorum numero ponendi. Nam ARISTOTELES ille, quem chemici posteriores iterum iterumque appellant, longe iunior aetate atque incertus est, libellus sine dubio spurius, intus est MORIENVS, serior chemicus, post Arabes demum clarus, de quo vid. GMELIN Geschichte d. Chem. B. I. S. 23. item AVICENNA et RHASES, et ipse ARISTOTELES in Aristotelico libro, hanc vero incuriam et fraudem vulgus philosophorum non curat.

σιμος ὁ μέγας, Ὀλυμπιόδωρος, Στέφανος ὁ φιλόσοφος, Σόφαρ ὁ ἐν Πέρσιδι, Συνέσιος, Διόσκορος ὁ ἱερεὺς τοῦ μεγάλου Σεράπιδος τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ὁ Ὀσάνης ἀπ' Αἰγύπτου, ἡ Μαρία καὶ ἡ Κλεόπατρα ἡ γυνὴ Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως, Πορφύριος καὶ Ἐπιβήχιος *), Πελάγιος, Ἀγαθοδαίμων, Ἡράκλειος ὁ βασιλεὺς, Θεόφραςος, Ἀρχέλαος, Κλαυδιανὸς, Σέργιος. οὗτοι εἰσὶν οἱ πανεύφημοι καὶ οἰκουμενικοὶ διδασκαλοὶ, καὶ νέοι ἐξηγηταὶ τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριςοτέλους.

Reſtat alia chemicorum diuiſio. Sunt enim alii *poetae* **) ab opere metallorum dicti, alii *prophetae* ***), iique ἐν τῇ οἰκείᾳ χημευτικῇ τάξει praecipui *), alii *magi* **) et *angeli* ***), cum eo tamen

*) Rectius leg. Πιβήχιος.

**) Sic ipſe Zosimvs appellatur ποιητὴς τοῦ μυςηρίου.

***) Vid. Zosim. et Iſid. Fragm. apud Democrit. expreſſe mem. *prophetae Perſici*, apud Aeneam Gazevm ſunt ὁ αἰγυπτίων προφῆται, apud Clement. Protrept. p. 56. et Tertvllian. (Aduerſ. Marcion. I. 12. p. 371. ed. Pariſ.) item Clement. Strom. I. 14 p. 352. et p. 359.

*) Olympiod. l. cit et in Fragm. Iſid. item Iamblich. De Myſter. Sect. I. c. I. p. 2. Apud Zosim. expreſſe mem. οἱ προφῆται τῆς ἐπιςήμης, ap. Evseb. l. c. *Perſarum magi* et *Aegyptiorum prophetae*, ap. Apvlei.

ramen, vt inter hos essent certi *scientiae* et *honoris gradus:* Nam apud Apvleivm ****) Zachlas, *Aegyptius, propheta primarius*, apud Clementem Alexandrinum †) *archipropheta* et *magi Persarum primarii*, apud Porphyrivm ††) *archimagus*, apud Vitrvvivm †††) *magorum sacerdotes* sunt.

Erant etiam *hierogrammateis* *), qui in sacros libros, quicquid ad subtiliorem scientiam pertinere

Apvlei. Apolog. p. 290. 291. 331. *magus* est *sacerdos*, in *Persarum magis* Pythagoras *et* Ostanes sunt.

**) Sic dictus est Ostanes et Democritvs, apud Cic. De Divinat. I. 41. est *Magorum disciplina et scientia.* De varia significatione voc. *magus* vid. Dan. Vinck. Amoenit. Philol. Med. c. 5. n. 2. p. 426. et, teste Svida, proprie *magi* sunt οἱ φιλόσοφοι καὶ φιλόθεοι.

***) Vid. Fragm. Isid.

****) Metam. II. p. 127.

†) Strom. I. 15. p. 356.

††) De Abstinent. IV. p. 165.

†††) De Architect. VIII. Praef. p. 129. b.

*) Strab. Geogr. XVII. p. 1159. Hi erant sodalitati ab epistolis et libellis.

tinere videretur, quam diligentiſſime referrent, erant *ſacerdotum principes*, qui in amplis ſplendidisque aedibus *) communiter viuerent, tamquam conſeruatores artis et antiſtites, ceteri, vt discipuli et conuictores, minori ſcientiae gradu conſtituti, ſub eorum auſpiciis per ſpatia temporum inſtituti et ad interiora admiſſi, ſucceſſione quadam ad ſummum honorum faſtigium perueniebant.

Praeter haec in variis terris ac regionibus chemia clam exculta, per manus tradita et religioſe conſeruata eſt, ne vel apud vulgus vileſceret, vel reſcriptis regum prohiberi poſſet, quin et *ſcholae chemicae* hinc inde inſtitutae ſunt, in quibus magiſtri periti eam vel inſtituto priscorum ſancte conſeruabant, vel initiatis ex pacto et ſostro numerato per partes profitebantur. Nam idem ille anonymus **), ſinito inuentorum principum recenſu,

*) Strab. l. c. et in Fragm. Iſidis haec leguntur verba, *συνέβη τῶν ἐν τῷ πρώτῳ στερεώματι διατριβόντων ἕνα τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων ἄνωθεν ἐπιθεωρήσαντα με βουληθῆναι τῆς πρὸς ἐμὲ μίξεως κοινωνίαν κ. τ. λ.* His, ni fallor, reſpondent *ἀνακτοτελέσται* i. e. reges ſacrorum. (Evseb. Praep. Euang. II, 3. p. 65.)

**) Ad calc. Fragm. Iſid. quocum iſta particula minus bene cohaeret. Propria chemiae arcanae vocabula, vt in ceteris myſteriis, ſunt *τελεῖν, τελεῖσθαι, τελετή,*

censu, hanc quidem obseruationem cumuli loco superaddidit, *αἱ δὲ χώραι, ἐν αἷς τελεῖται τὸ θεῖον ἔργον τοῦτο, Αἴγυπτος, Θράκη, Ἀλεξανδρὶς, Κύπρος καὶ εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Μέμφεως.* Has vero *scholas* siue dixeris proprie tales, siue *conuentus sodalium* *) habueris certo tempore indictos atque celebratos, haud male auguraberis Hac enim via et institutio discipulorum, et rerum gestarum relatio potuit commode fieri, sic bene prouisum est, vt ars ipsa inter paucos perpetuaret. Neque tamen licuit arte peritis rem omnem ita tegere, vt apud profanos suspicionem criminis effugerent. Haec enim arcanae disciplinae ratio et conformatio sine dubio incitauit Diocletianvm **), hominem prauum et suspiciosum, vt hos sapientum confessus atque conuenticula prohiberet, et annales artis igne consumendos curaret.

Sic vero consecuti sunt antistites venerabiles, vt artis diuinae memoria intemerata superesset apud poste-

λετὴ, τέλειοι ἄνδρες, hinc apud Stephanvm (Prax. VII.) leg. *ἴδια σοφίας ἐν τελέσιν εἴδεσι*, et apud Aristophanis Scholiast. *οἱ τὰ μυστήρια παραλαμβάνοντες μύσται καλοῦνται.*

*) Hodie dic. *constituirte Logen.*

**) Vid. Svid. voc. χημεία.

poſteros, ſic *ſocietatis arcanae notio* et *forma* probabiliter conſtituta eſt. Nam ſi ſacerdotes religioſis deuotionibus, legibus ac reſcriptis regum tenebantur, ne cui profano ſacra vulgarent, vel arcanam metallorum doctrinam temere proderent, eam profecto nec barbaris *), nec Graecis, nec DEMOCRITO **), nec ceteris philoſophis peregrinis impertire poterant, niſi ritibus ſacris rite initiati, et in collegium cooptati fuerint: Id quod in honorem inſtituti et in fraudem legis factum eſſe cenſeo. Nihil enim apud chemicos ***) fre-

*) LVCIAN. Scytha p. 253. T. II.

**) SYNES. ad Dioscur. l. cit. et Chronic. Syncell. p. 248. Hanc ob cauſſam Aegypti ſacerdotes (STRAB. l. c.) dicuntur *myſtici et incommunicabiles.*

*) Praeter ZOSIMVM etiam OLYMPIODOR. l. cit. et in FABRIC. Bibl. Graec. T. XII. p. 764. haec paſſim literis conſignauit. Ἔθος ἦν ἀρχαίοις συγκαλύπτειν τὴν ἀλήθειαν καὶ τὰ πάντα τοῖς ἀνθρώποις ἔνδηλα — οὐδεὶς τῶν ἀρχαίων τὸ πρᾶγμα ἐφώτισεν — οἱ ἀρχαίοι τὴν τεχνὴν ἐκάλυψαν τῇ πολυπλειθείᾳ τῶν λόγων, idem ille habet τὴν κεκρυμμένην τεχνὴν τῆς χημείας, et alio loco, διὰ τῶν τεσσάρων τούτων πᾶσαν συνεξήσαντο τὴν γραφὴν τῆς τέχνης, καὶ συνέκλεισαν μετὰ ἐνόρκων θεσμοφοριῶν. Simi-

liter

frequentius eſt, quam praeceptum illud de arte diuina occultanda. Audiamus SYNESIVM *): *Quomodo*, inquit DIOSCORVS, *nos iureiurando deuinxit, ne alicui rem tantam liquido declaremus?* Reſpondet philoſophus, *recte ait, nemini, hoc eſt, nulli imperito. Illud enim verbum, nemini, non de omnibus praedicatur; Ipſe enim hoc de initiatis et mentem exercitatam habentibus dixit.*

Ex his, ni omnis fallor, probabiliter conficitur priscis adhinc ſeculis *in Aegypto* proximisque terris fuiſſe quandam *ſodalitatem chemicam*, arcanae disciplinae altricem, adiutricem, con-

liter STEPHANVS (Prax. IX.) rem ipſam confirmat, *ἰδοὺ τὸ μυστήριον τῶν φιλοσόφων, καὶ περὶ αὐτοῦ ἐξώρκισαν ἡμῖν οἱ πατέρες ἡμῶν τοῦ μὴ ἀποκαλύψαι αὐτὸ καὶ δημοσιεῦσαι θεῖον ἔχον τὸ εἶδος, θείαν καὶ τὴν ἐνέργειαν.* Et iterum Prax. VII. *οἱ ἀρχαῖοι βουλόμενοι κρύψαι τὴν τέχνην πᾶσαν κατὰ μέρος ἐτίμησαν, καὶ πολυωνυμίαν ἐνέθηκαν.*

*) Apud FABRIC. l. cit. Verſio latina male habet *imperito* pro *profano*. Nam in textu graeco eſt *ἀμυήτῳ*, ſequitur ex oppoſito *περὶ τῶν μεμυημένων καὶ γεγυμνασμένον τὸν νοῦν ἐχόντων.* Eodem ſenſu HELIODORVS (Aethiop. L. II. p. 93. Vol. I.) dic. *βίβλοις ἱεροῖς ἀναγεγραμμένα μόνοις τοῖς προφητικοῖς* (leg. *προφήταις*) *καὶ γινώσκειν, καὶ ἀναγινώσκειν ἔξεστι.*

conſeruatricem, etiam extitiſſe *in Perſia* *) aliam *ſocietatem*, quae in metallis tractandis clam verſaretur;

*) Sic Origenes contra Celſ. VI p 290 ed Cantabr. mem. *Perſica myſteria*, quorum ratio non ſatis conſtat. Dicuntur enim h. l. *myſteria Perſica* ἡ τοῦ Μίθρου τελετὴ et Περσῶν τοῦ Μίθρου μυστήρια, *Perſarum theologia* vnice explicanda, memorantur *ſymbola nominum* et *arcana ſignificatio*, his apponuntur *myſteria Eleuſinia* et *Hecataea*, item *barbarica* varia, *Aegyptia*, ἐν οἷς πολλοὶ σεμνύνονται, *Cappadocica* Dianae ſacra, *Thracica* et *Romana*, quibus ſenatores nobiliſſimi initiantur, denique eſt *Mithriaca ſecta obſcuriſſima* i. e, *ſodalitas Perſica*. Hinc enim certum eſt *myſteria Perſica* non religione ſola, ſed doctrina variaque ſcientia conſtitiſſe. Praeter haec agitur de duplici caeli conuerſione, appellantur portae variae, eaeque metallicae, v. c. plumbea, ſtannea, ahenea, ferrea, mixta ſ. compoſita, argentea, aurea, ſuperaddita occultae rei explicatione, ergo nec abeſt ſuſpicio, quin etiam chemiam excoluerint, vt taceam numerum ſociorum ſenarium. Eodem modo apud Ivl. Firmicvm (De Error. Profan. Relig. p. 10. et 11. ad calc. Minvc. Fel. ed. Lugd) diſtinguuntur *Perſae et Magi, qui Perſiae regionis incolunt fines, et ignem praeferunt, ſacra vero Mithrae* (ſolis) *in ſpeluncis abditis tradunt, ſemper obſcuro tenebrarum ſqualore demerſi — magorum ritu Perſico*, et p. 40. eiusdem *ſacramenti ſignum* dicitur

ſaretur, ea tamen differentia, vt Aegyptii metalla iniiciendo et aſſando ſubigerent, Perſae tingendo conficerent, variisque opificiis aptarent, vtramque *ſocietatem*, quam recte dixeris *Aegyptiam* et *Perſicam*, dignitatem arcanae diſciplinae per ſecula ſic conſeruaſſe, vt illa nemini concrederetur, niſi initiato et rite inſtituto ſodali, vltimo eam in vnum confluxiſſe quaſique coaluiſſe collegium, auctore OSTANE. Haec enim coniectura probabilis verbis EVSEBII et SYNESII *) ſatis

dicitur *deus ex petra.* (cf. IVSTIN. Mart. Dial. c. Tryphon. p. 296. et p. 304. ed. Col.) Plura *ſigna* ſunt p. 45. 52. Conſentit TERTVLLIANVS (De Corona, c. 15. p. 111.) et in Mithrae initiatione ſcribit datam „*coronam*, *quaſi mimum martyrii.*" Quid? ſi Perſae habuerint *myſteria minora* et *maiora*, vel *gradus cooptationis* certos, vt arcanae diſciplinae conſeruatoribus poteſtas eſſet et recipiendi probatos, et excludendi a ſocietate dubios?

*) L. cit. quem repetiit MICH. PSELLVS. (v. BORRICH. l. c.) Pro *magno* OSTANE vel OSTANE *Medo* malim legere *mago* OSTANE, παρὰ τοῦ μάγου Ὀςάνου. Sic enim PLIN. H. N. XXV. 5. expreſſe nominat *Aegypti magos*, et XXIV. 99. dic. PYTHAGORAS *atque* DEMOCRITVS *conſectati magos*, c. 102 DEMOCRITVS *poſt* PYTHAGORAM *magorum ſtudioſiſſimus*, ſic TACITVS (Annal. II. 27.) habet *magorum*

C *ſacra.*

ſatis ſuperque confirmatur. „DEMOCRITVS *cum in Aegyptum veniſſet, ſacris initiatus eſt a magno* OSTANE *in templo Memphis ſimul cum omnibus Aegypti ſacerdotibus.*" Haec vero ita explicanda cenſeo,

ſacra. Sunt etiam apud VITRVV. l. c. *magorum ſacerdotes*, apud CLEM. (Peritrept. p. 360.) *Perſarum magi*, apud Anonymum Chemicum eſt DEMOCRITVS περιγόητος φιλόσοφος, apud TATIANVM (Orat. contra Graec. p. 155. ad calc Iuſtin.) Ὀστάνης μάγος, apud MINVC. FEL. l. cit. p. 246. *magorum eloquio et negotio primus* HOSTANES, apud EVSEB. l. cit. c. 14. p. 202. *magorum maximus* OSTANES, apud STEPHANVM (Prax. IX) Ὀστάνης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ὄντες i. e. OSTANES eiusque ſectatores, vel *ſocietatis Perſicae Sodales.* Cf. E. T. NEVBAVERI Defenſ. Lect. vulg. in DIOG. LAERT. et SVIDA de Chaldaeis in Perſia a DEMOCRITO auditis, Gieſs. 1743. ſed apud TACIT. Ann. II. 27. Chaldaeorum promiſſa, Magorum ſacra, c. 32. mathematici (i. e. Chaldaei) et Magi, et XII. 22 Chaldaei et Magi diſtinguuntur. Haec vero ad diuerſam diſciplinam faciunt plurimum. Iam vero eſt apud veteres OSTANES *primus*, XERXEM, *regem Perſarum*, *bello*, *quod Graeciae intulit*, *comitatus*, *et de magice commentatus*, *obiter infecto*, *quacunque commeauerat*, *mundo* i. e. communicatis myſteriis Perſicis, (PLIN. H. N. XXX. 2) eſt etiam OSTANES *ſecundus*, (ib.) *comitatu* ALEXANDRI *magni exornatus*, et omnem terrarum

cenſeo, Ostanes Aegyptum ingreſſus initia Perſarum ſecum attulit, et ſacerdotibus Aegyptiis impertiit, eaque ratione factum eſt, vt *ſocietas Aegyptia* et *Perſica*, quae per ſecula clam myſteria habuerat, in poſterum eſſet coniuncta, atque ſociis ſupereſſet vna eademque operis forma *), vt initiati hinc inde per varias terras diſperſi ac occulti inter ſe communia facerent che-

rarum orbem peruagatus, vterque myſteriis Perſarum clarus, at ille ſine dubio verus ac princeps conſociationis auctor fuiſſe videtur. Nam, auctore Plinio l. c. *hic maxime ad rabiem, non auiditatem modo ſcientiae eius Graecorum populos egit, quanquam* (pergit ille) *animaduerto ſummam literarum claritatem gloriamque ex ea ſcientia antiquitus et paene ſemper petitam, i. e.* Ostanis primus Graecis ſummo ſtudio initia Perſarum impertiit, et philoſophi Graeci haec myſteria cupide quaeſiuerunt. De *magis Perſarum* etiam haec habet Apollonivs. (Epiſt. Apoll. Tyanei, Anacharſ. ed. Lubin. 1601. p. 8.) „*Magos dicendos eſſe cenſes Pythagoreos philoſophos vel Orphicos, ego vero etiam a Ioue magos dicendos exiſtimo, ſi diuini et iuſti perhiberi volunt. Perſae magos nominant deos, magus ergo deorum miniſter aut natura diuinus, tu vero* (Euphrates) *non magus, ſed atheus.*" Sic Tatianvs Perſis τὸ μαγεύειν, vt inuentum, attribuit, τὸ μυεῖσθαι Orpheo.

*) Res omnis hiſce verbis fere poteſt comprehendi

 ac

cheniae *) decreta et praecepta, seclusis profanis, vt haberent varios *sodalium gradus* **), quibus mysterii partes prudenter diuiderent, et cum iis probe cognitis ac exploratis per certa spatia temporis communicarent, vt principes sodalitatis, ad quos summa rerum pertinebat, variis nominibus, honoribus atque insignibus ceteros socios antecellerent, et disciplinae sacrae essent conseruatores.

Sunt

ac exprimi „*die beyden Systeme vereinigten sich in Memphis zur gemeinschaftlichen Bearbeitung der heiligen Kunst, hier wurde die Mutterloge constituirt, und von da aus das Interesse des Ordens im Orient und Occident, im Süden und Westen, durch die constituirten Obern dirigirt.*"

*) Clem. Alex. (Strom. V. 7. p. 670.) Aegyptios scripsit non promiscue commisisse mysteria omnibus, sed sacerdotibus praecipuis educatione, doctrina, genere, probitate, subscripsit Ivstin. Mart. Quaest. et Resp. ad Orthodox. p. 406. „*in honore et pretio fuere literae, quae vocantur hieroglyphicae, atque in adytis non cuiuis ex vulgo, sed eximiis et delectis tantum tradebantur.*" Etiam *magi* (Lvcian. Pseudomant. p. 530. T. I.) *profanos* per contemtum appellabant *pingues*.

**) Apud Evseb. l. c. rectius leg. σὺν ἄλλοις ἱερεῦσι καὶ φιλοσόφοις initiatus est Democritvs Hoc certum fit varia artis diuisione ac variis sodalium nominibus

Sunt ergo historice certi *sodalium gradus*, sunt singulis sua data *nomina*, *munera* et *insignia*, quibus se inuicem agnoscerent, atque a profanis dignoscerent, sed quae fuerit in *classes* distributio atque distinctio, non satis liquet. Historici Aegyptiis sacerdotibus *) haec mysteria promiscue attribuunt, sed sine auctoribus: Poterant enim illi doctrina varia imbuti atque instructi sacris patriis pro more fungi, et in ordine chemico suas habere partes, suos honores, sua privilegia. Si quid de arcanis priscorum hariolari licet, rem omnem paucis sic expediemus. Prima et inuiolabilis lex erat, vt nemo, nisi collegio sacerdotum esset adscriptus, ad occultam disci-

nibus, quae distinctionem quandam doctrinae atque honoris constituunt, vt mysterii partitio per gradus superesset, neque homini loquaci et malo prodendi arcani daretur occasio.

*) Verius distinxit Evseb. contra Hierocl. p. 540. *Aegyptiorum sacerdotes* et *prophetas*, deinde partes mysterii communicandi dixit *sacerdotium*. Sic Plato philosophus (Ivstin. Mart ad Graec. Cohort. p. 26.) in Aegypto incidisse *in prophetarum testimonia*, et Democritvs etiam (Laert. in Ei. Vita, III. 71.) *in Aegyptum ad prophetas* profectus *magicen illustrasse* (Plin. l. c.) dicitur.

disciplinam admitteretur, haec vero id prae ceteris requirebat, vt nouitii lente atque per interualla progressi demum sacra chemiae initia petere ac adipisci possent. Sic sacerdotium fuit via ad gradum consequendum, non vero ipsa initiatio, sic aditus ad adyta sensim sensimque curiosis ac probatis viris patefactus est. Iam sequuntur ipsi *gradus sodalitatis*, iique *nominibus* honorificis intersiincti, ac numero ternario comprehensi. Primum locum habebant *poetae*, qui artem ipsam experimentis agitarent, alterum *physici* et *philosophi*, qui rationem rerum physicam atque dogmaticam redderent, vnaque tingendi metalli scientiam cupidis aperirent, tertium *theologi*, qui sensum disciplinae verborumque mysticum explicarent, et mysteria ipsa, vt praesides, dirigerent, (hi vero *gradus minores* sunto) quartum occupabant *prophetae*, quintum *magi*, sextum *angeli*: His forte continentur *superiores gradus*, sed quae fuerint singulorum partes, quibus a se inuicem officiis discesserint, equidem definire non ausim. Id vnum ratum et certum esse censeo hos summos viros, quos vltimo nominaui, fuisse societatis antistites, arcani conseruatores, partium munerumque diribitores. Praeter haec inter socios erant aliqui, qui ritus initiationis sacros ex praescripto peragerent, (hi fere dicuntur *philosophi*)

erant

erant alii primi *) loco et ordine, qui conuentibus moderandis praeessent, atque nomine perhonorifico *prophetae primarii* vel *archiprophetae*, item *magi primarii* vel *archimagi* **) a ceteris

*) De *origine nominum* ita sentio. Prisca et nobilissima sunt *propheta*, *magus*, *theologus*, antiqua *physicus* et *philosophus*, noua *poeta* et *angelus*, cum eo tamen, vt illud commune omnium sociorum, hoc vero honoris praecipui proprium esset, et vtrumque a christianis demum Alexandrinis introductum. Sic etiam controuersia *de scriptorum chemicorum antiquitate* vel *nouitate* bene componenda est. Posita sodalitate, sequitur, vt res et personae sine dubio perantiquae essent, et opera metallica sermonibus sodalium mutuis per secula clam conseruata, libri vero chemici, ex traditionibus maiorum et formulis operarum residuis Alexandriae demum compositi, ac nominibus priscorum auctorum exornati in communem sociorum vsum ederentur. En reconciliatio concordiae inter Borrichivm et Conringivm facienda!

**) Huic fere consonum nomen nouum est, *Meister vom Stuhl*, de reliqua similitudine vel dissimilitudine rei, nominum et graduum vid. *Ueber die alten und neuen Mysterien*, *Berl.* 1782. Fr. Nicolai *Versuch über die Beschuldig. welche dem Tempelherren-Orden gemacht worden eb.* 1782. inprimis vero *Einige Original-Schriften des Illuminaten-Ordens*, *Münch.* 1787. *Nachtrag von weitern Original-Schriften*, *wel-*

ceteris diſtinguerentur, munera vero ipſa τὰ πρωτεῖα ἐν προφητικῇ dicebantur.

Hoc eſt myſterii chemici principium ab Aegyptiorum ſacerdotibus coeptum et excultum, ab Perſarum magis reformatum atque rite conſtitutum, Memphitico Vulcani templo ſancte concluſum, Alexandriae variisque locis ac terris clam ab peritis continuatum, a ſapientibus omnium ſeculorum ad poſteros propagatum, vltimo in monaſteriis quam diligentiſſime celatum. Sic arcanae diſciplinae memoria apud omnes conſtitit, ſic myſterii integritas vel communiter, vel ſingulatim apud paucos perpetuauit, ſic opinio metalli transformandi in hominum animis paullo tenacius ad noſtra vsque tempora reſedit. Vt

welche den Illumin. Orden betreffen ob, Die neueſten Arbeiten des Spartacus u. Philo in d. Illum. Orden 1794. *Illuminatus dirigens ob.* vt taceam litem de clericatu inter STARKIVM et BIESTERVM acerrime geſtam. Etiam huc plurimum faciunt *Pokeach Iwrim, Beleuchtung einiger myſt. Allegorien u. Hieroglyphen, in nächſter Beziehung auf den — Orden d. Aſiatiſchen Brüder von* I. C. VELTHVSEN, *Stade* 1804. inprimis Brief 3. S. 240. ſeq. item Ei. *Hiſt. crit. Nachforſchung über Schottiſche Maurerey, Leipz.* 1805. et *Befeſtigung meiner Brüder im Glauben an Gott, Unſterbl. u. ächtbibl. Chriſtenthum, ib.* 1805. *Vorrede.*

Vt in quauis *arcana sodalitate* *), ita et in hac *chemica* locum habuit *initiatio*, caerimoniis et religionibus occultis insignita, ne rei agendae initium sine deorum immortalium ope, consilio et honore fieret. In his mysteriis chemicorum impertiendis erat decretum, ratum, fixum ac immutabile, vt profani verbis diris **) ac exe-cratio-

*) Cf. de Pythagorica societate Meiners *Geschichte d. Wissenschaft. B.* 1. *S.* 391 et Tennemann's *Geschichte d. Philosophie B.* 1. *Hauptst.* 1. *Abschn.* 3. *c.* 1. p. 94. Ge. Matthiae Tract. de philosophia medici, Gott. 1740. Proleg. p. 30. Hinc Apollonivs Tyanevs (Photii Bibl. n. 44. p. 80.) τελεςὴς dicitur i. e. initiator, hinc clara sunt Osiridis initia. (Theophil. ad Autol. II. p. 73. ed. Ivstin.)

**) Vid. de diris priuatis Valer. Cato (Catalect. Virg. p. 56.) et Ovid. (Ibis v. 65.) de diris fatalibus Seneca Tragicus, (Hippol. Act. 3 945. et Med. Act. 1. 8.) inprimis Fabricivs (Bibl. Graec. T. V. p. 75.) Notum est illud praeconis, *procul hinc, procul este profani*, (Sveton. Vit. Neron. c. 34. et Ivlian. Orat. VII. p. 239.) nota (Lvcian. Pseudomant. p. 561. T. I. Evseb. Praep. Euang. III. 7. et Tatian. Orat. contra Graec. p. 148.) sollemnis acclamatio, *fores claudite, profani*, notissima capitalis poena, (Liv. Hist. XXXI. 14.) quam Acarnanes iuuenes templum Cereris temere ingressi et religionis imprudentes subierunt.

crationibus ab aditu arcerentur, vt candidati supplices cooptationem in sodales *) rogarent, vt rationem vitae morumque philosopho mystagogo redderent, vt nocte media, purificati et admoniti de officiis, ad sacra occulta accederent, sed gradatim **), vt initiandi ritibus sacris et terriculis ***) perculsi visa, audita, accepta, iussa, per omnem vitam in mente *) recondita haberent,

atque

*) STEPHAN. Prax. IV.

**) Sic vniuerse SENEC. Quaest. Nat. VIII. 31.

***) Sic CIC. Tusc. Quaest. I. 13. de Eleusiniis, eadem in chemicis initiis facta esse ex fragm. Isiaco haud male colligitur, hinc ab HERODOTO dic. (ATHENAGOR. Legat. pro Christ. p. 32.) *noctis mysteria.*

****) Ita praecepit Christianus, cum iusiurandum chemicum verbis conceptis traderet, ita apud veteres chemicos iterum iterumque legitur ἡ τοῦ μυστηρίου οἰκονουμένη τελετὴ, apud ZOSIMVM (περὶ ἀρετῆς) est, μηδενὶ σαφῶς καταλέγων τὴν τοιαύτην ἀρετὴν — ἡ γὰρ σιωπὴ διδάσκει τὴν ἀρετὴν. De visis sacris haec habet APVLEIVS. (Metam. XI. p. 268.) „*Accessi confinium mortis, et, calcato Proserpinae limine, per omnia vectus elementa remeaui, nocte media vidi solem candido coruscantem lumine, deos inferos et deos superos accessi coram, et adoraui de proximo,*„ haec vero ad ISIDIS formulam explicandam faciunt plurimum.

atque iurisiurandi religione adſtricti nec traducerent ſecreta, nec nocturna ſacra, quae ſolis myſtis *) nota erant, temere profanarent, vt ipſo *ſacramento* **) horribili ad ſidem arcanorum et ſilentium perpetuum ſe obligarent, forte etiam *ſpon-*

*) OLYMPIODOR. ſub inſcript. πίνος τρίτος, idque pro priſca inſtitutione. „*Ex forma*, inquit TERTVLLIANVS, (Apologet. c. 7. p. 8.) *omnibus myſteriis ſilentii ſides debetur, Samothracia et Eleuſinia reticentur.*"

**) Vid. de his praeter OLYMPIODOR. et STEPHAN. l. cit. APVLEIVS (Florid. I. p. 352.) et POTTERVS, (Griech. Archaeol. Th. 1. B. 2. c. 6. S. 565. ſeq.) item HIPP. Iusiur. Etiam de Eleuſiniis myſteriis dicitur (SENECA Herc. Fur. Act. 2. 301.) *muta fides, tacita fides*, et in Troad. *ſacra tacita*, item *ſacrati* (AVGVSTIN. De Ciuit. Dei II. 26.) dicti ſunt, *qui in abditis ſecretisque penetralibus bona praecepta de moribus acceperant.* Eodem modo eſt apud ORPHEVM (Argonaut. v. 11.) μετὰ δ'ὅρκια μύςαις, et v. 464. ὅρκια Φρικτὰ θεῶν ἄῤῥητα βροτοῖσιν. Ad hunc initiationis ritum reſpicit STEPHANVS, (Prax. VI.) καὶ εἰσελθεῖν δυνήσονται εἰς τὰ (τῶν) προπύλαια (καὶ) τῶν ἀδύτων, προανακύψαντες τὰ μυςήρια ἰδεῖν δυνηθῶσι τὰ μεγαλεῖα τοῦ παντοκράτορος κ. τ. λ. et IVLIANVS (Orat. V. p. 17.) nominat τὰ σεμνὰ καὶ ἀπόῤῥητα μυςήρια. Hinc apud TER-

ſponſionem *) propoſitam ſubſcriberent. Sic ſacra chemicorum rite confecta ſunt.

De *modo iuramenti* praeſtandi et *formulis ſacris* non ſatis conſtat. Nam quae adhuc ſuperſunt, vel initiandis vniuerſe, vel profitentibus artem chemicam ſunt aptiſſimae, id vnum certum et omni exceptione ſuperius eſt myſterii totius vel partis participem factum eſſe neminem, niſi qui receptus ad ſodales **) ſilentium et fidem arcani

TERTVLLIAN. eſt, *linguam conſignare* et *ſilentii officium*, hinc accommomodate praeceptis ſodalitatis arcanae APVLEIVS, (Metàm. XI. p. 268) *dicerem, ſi liceret, cognoſceres, ſi liceret audire*, hinc, HERACLITO auctore, (Epiſt. HIPP. ed. Lubin. 1601. p. 65.) *Athenienſes docuerunt arcanorum cuſtodiam per myſteria, vt quaſi metu taceant, non vero iudicio, neque difficile ſit amplius animae tacere.*

*) HIPP. Iusiur. c. 12. p. 100. ed. Meibom. Ibi enim expreſſe leg. μαθηταὶ συγγεγραμμένοι καὶ ὡρκισμένοι νόμῳ ἰητρικῷ, idem de chemicis affirmant ZOSIMVS ac STEPHANVS l. c. Is vero dicitur *voti reus*, (MACROB. Saturn. III. 2.) *qui, ſuſcepto voto, numinibus ſe obligat*, contra *voti damnatus, qui promiſſa vota non ſoluit.*

**) Sic etiam PLATO philoſophus (PLIN. H. N. XXX. 2. et QVINCTIL. Inſtit. Orat. I. 11.) *Aegypti ſacerdotes adiit, atque eorum arcana perdidicit*" ſic PYTHAGORAS et DEMOCRITVS (PLIN. H. N. XXV. 5.) laudan-

arcani prius religiosissimis verbis iurauerat. Etenim iurabant chemici veteres, praeeunte verbis conceptis

ceptis

dantur" *peragratis Persidis, Arabiae, Aethiopiae Aegyptique magis*, atque dicuntur simul (PHOTII Bibl. No. 241. p. 1057.) ὁμιλήσαντες μάγοις. Quo loco rite aestimato, sequitur, vt hoc ipso tempore pluribus in terris magi dispersi et mysteriorum fama clari essent, ad quos, tanquam scientiae arcanae conditores ac possessores, vndique concurrerent et sciendi cupidi, et minorum graduum sodales. Addit et illud PLINIVS l. c. *hanc* (magicen) *reversi* (PYTHAGORAS, EMPEDOCLES, DEMOCRITVS, PLATO) *praedicauere, hanc in arcanis habuere*, DEMOCRITVS *sua ex eorum disciplina edidit* i. e. instituta et praecepta sodalitatis Persicae in Graecia philosophi propagarunt. Hac ratione perspicua et liquida fiunt alia inuenta, quae SENECA (Epist. 90.) literis scripta reliquit. „DEMOCRITVS, inquit, *inuenisse dicitur fornicem, vt lapidum curuatura paullatim inclinatorum medio saxo alligaretur* i. e. exstruxit fornacem chemicum, qualem etiam ZOSIMO debemus, item DEMOCRITVM *inuenisse, quemadmodum ebur emolliretur, quemadmodum decoctus calculus in smaragdum conuerteretur, qua hodieque coctura inuenti lapides coctiles colorantur* i. e. inuenta et experimenta chemica, ab magis Persis recepta, et ad tincturas lapidum relata, clam in Graecia continuauit. Consentit etiam PETRONIVS ARBITER (Satyric. p. 22. ed. Lotich.) his vsus verbis,

omnium

ceptis mystagogo, per deos communes *) et patrios, vel per artis auctores **), vt fidem apud expertos et gnaros inuenirent, iurabant aetate posteriores per deum vnum et trinum verbis disciplinae christianae sacris et a plebe submotis, praeiuit ad pietatem et reuerentiam erga deos ***) vel deum sum-

omnium herbarum succos DEMOCRITVS *expressit, et ne lapidum virgultorumque vis lateret, aetatem inter experimenta consumsit.* „Haec enim decent chemicum expertum, et in Gloss. Chem. p. 136. explicatio leg. ὀπὸς πάντων δένδρων καὶ βοτάνων ἐςὶν ὕδωρ θεῖον καὶ ὑδράργυρος. De ceteris disciplinae arcanis, quae posteriori aetate vel superstitio substituit, vel opinio et calumnia profanorum OSTANI primo (PLIN. H. N. XXX. 5. et 6.) et magis omnibus (TACIT. Annal. II. 27. 28. 32.) vindicauit, iam non opus est multis differere: Haec enim vel ad auctum mysterii vniuersi, vel ad varias magorum classes et vanitates vulgi pertinent.

*) ORPHEI Prec. ad Mus. p. 95. PETRON. Satyr. p. 30. PLAVT. Bacch. Act. 4. Sc. 8. 51. 54. et Cistell. Act. 2. Sc. 1. 35. 40. SENEC. Hippol. Act. 2. 604. et Act. 3. 888.

**) HIPP. et ISID. Iusiur.

***) Vid. infra ISIDIS et Christiani Fragm. et ipsam HIPP. Iusiur. Eundem morem mysticum secutus est ALEXANDER TRALL. (Therap. X. 1. p. 593. ed. Guinth.)

ſummum antiſtitis caerimoniarum admonitio, vt indelebilis eſſet in animo iurisiurandi vis atque religio. deinde praelecta eſt ipſa *formula* *), qua initiandi ſe ad ſacramentum et obſequium adſtringerent, tandem ipſe magiſter, ſi quis olim rite initiatus et vinculo ſcientiae diuinae obligatus vel artem omnem, vel eius partem peteret, ei, ſponſione **) iurato facta, et ſtatuto ſoſtro, impertire ſtuduit. Hi vero ſunt οἱ μύςαι, quos Zosimvs ceterique chemici honoris cauſſa hoc in actu iterum iterumque memorant.

Iſthaec

Guinth.) in remedio quodam celando vſus voc. παρακαλεῖν καὶ μὴ ἐμφαινεῖν.

*) Vid. Chriſt. Fragm. Sine dubio fori formula, *recita*, ad arcanam chemicorum ſodalitatem eſt traducta.

**) Vid. Chriſtiani et Pappi Iusiur. quod ad magiſtros ſponſores pertineat, at vero Isidis Iusiur. etiamſi multis propter additam monitionem priuatum eſſe videatur, formam initiationis ſolemnis habet. Decent enim iſta verba horribilia magis initiandos, quam magiſtros, apud quos myſterii erat regimen. Quae ſequuntur ad finem, faciunt actus clauſulam, et myſtagogo propria ſunt, formula vero iurisiurandi ad alterum tertiumve gradum pertinuiſſe videtur. (Vid. infra Isid. Fragm.) Signum enim arcanum datur nemini, niſi initiato, iuratur aliud iusiurandum, ſi candidatus ad altiorem diſciplinam progreditur, et nouum ſuccedit ſignum.

Iſthaec *iurisiurandi formula* fuit tempore vario varia. Erat enim illud *), vt in ceteris myſteriis, *magnum* et *paruum*, *perfectum* et *imperfectum*, *horribile*, *publicum* vel *priuatum*, et illud quidem ſub initiatione ſollemni praeſtitum, hoc vero, cum ex pacto vel ſponſione ſingulis initiatis fieret ſcientiae chemicae literarumque ſacrarum communicatio. Hoc ſenſu apud Olympiodorvm paſſim opponuntur *οἱ μύσται* **) et *ἀμύητοι*, ſubiectis verbis, *μεγάλα μυστήρια εἰσί*.

Qui fuerint *initiationis chemicae ritus*, quae religiones, *caerimoniae* et *ſollemnitates* vſu ſacro receptae, non ſatis conſtat, neque vero improbabilis coniectura eſt eas ad exemplum Eleuſiniorum

*) Sic apud Homer. Il. α. 233. eſt, *ἐπὶ μέγαν ὅρκον ὀμνοῦμαι*, et v. 239. *οἱ δέ τοι μέγας ἔσσεται ὅρκος*, apud Petron. Arbit. Satyr. p. 9. *horribile ſecretum*, apud Plvtarch. Placit. Philoſ. I. p. 877. T. II. Opp. *μέγιστος ὅρκος τῆς τετράδος*. Idem faciebant aetatis mediae chemici. (Möhsen *Beyträge zur Geſch. der Wiſſenſch. in der Mark Brandenb.* S. 23.)

**) Sic etiam apud Himerivm leg. *ἄθλος μύσταις ὁσίοις ἀνοιγόμενον*. (Polemon. Himerii et alior. quorund. Declamat. Excud. H. Steph. 1567. p. 71.)

rum *) fuiſſe ſcriptas atque compoſitas, variaque ratione hinc inde transformatas. Hoc enim prae aliis confirmant Isidis, Osiridis et Serapis *ſacra*, in quibus vſu erat *iterata traditio*, *tertia teleta* **), *teletae legitima conſummatio*, fidem maiorem faciunt, quae in ceteris initiis fieri ſolebant, maximeque varia *ſodalium nomina* et *munera*. Haec enim non, niſi per ſucceſſionem quandam viris probatis atque doctrina eximiis conceſſa et communicata eſſe videntur. Res ipſa et graduum diſtinctio illuſtratur ea deſcriptione, quam Theon ***) Smyrnaeus literis tradidit.

*) Neque enim deſunt auctores idonei, (Diodor. Sicvl. Hiſt. V. 2. et 10. p. 135.) qui Cererem ac Isidem eandem fuiſſe opinentur, de ſacris Isidis et Osiridis vid. Ivl. Firmic. De Errorib. Profan. Relig. p. 4. ad calc. Minvc. ex rec. Ovzelii. Hic enim narratur *Iſiaci ſacri ſumma*. Etiam Thessalvs, filius Hippocratis, (Epiſt. Hipp. p. 947. T. II. Opp. ed. Lind.) ſe Cereris et Proserpinae *myſteriis ac ſacris initiatum* profeſſus eſt.

**) Apvlei. Metam. XI. p. 269. 270.

***) Mathemat. c. 1. p. 18. et 19. ed. Pariſ. et Not. Bvllialdi p. 215. Mira eſt h. l. *verae* et *fictae initiationis* diſtributio, (μύησις ἀληθοῦς τελετῆς καὶ τῶν ὄντων ἀληθῶς μυστηρίων παράδοσις) item *myſterio-*

didit. „*Initiationis* (Eleusiniae) *quinque sunt partes. Prima est purgatio* *) *praeuia: Neque enim omnibus, etiam optantibus, mysteria impertiri fas est, sed sunt, qui praeconis voce submouentur, quales illi, qui manus impuras* **) *vocemque inarticulatam habent, illos vero, qui mysteriis non arcentur, necesse est purificationibus qui-*

steriorum verorum traditio. Hinc enim in opinionem *verae* et *falsae sodalitatis Eleusiniae* peruenimus, quae seriori aetate fuerit ad fallendos cupidos introducta. Etiam ἱερὰ τέλεια Lvcianvs (Timon. p. 35. T. I.) habet.

*) Scripsit Himerivs sophista varias declamationes, (Photii Bibl. n. 65. p. 353.) et inter alias vnam εἰς τὴν Μήτρου τελετὴν, vt placeret Ivliano imp. sed qualis ea fuerit, pertinueritne ad solam purificationem commendandam, (ita Reines. Epist. ad C. Hofmann. et Rvpert. Ep. 69. p. 621.) an ad omnem initiationem, non satis liquet. Certe, si Tertvlliano (De Praescript. aduers. Haeret. c. 5. p. 226. ed. Paris.) credimus, *expiatio delictorum de lauacro in initiatione Isidis et Mithrae* fuit sollemnis.

**) Sic in Vit. Severi (Hist. Aug. Script. p. 180. ed. Paris.) iubetur, *vt nemo ingrediatur, nisi qui se innocentem nouit*, ideoque h. l. *manus impurae* significant *homines facinorosos*, qui scelere ac caede se polluerant, contra ii, *qui vocem inarticulatam* (φωνὴν ἀξύ-

quibusdam ablui. Purgationem ſequitur ſacrorum traditio, tertia eſt ſic dicta inſpectio, quarta vero, quae ſcopus inſpectionis eſt, capitis religatio et coronarum impoſitio, ita, vt, quae quis ſacra acceperit, ea aliis tradere poſſit, ſiue facium geſtationem *), *ſiue ſacrorum interpretationem, aut aliud ſacerdotium, quinta vero, quae ex his exſurgit, deo carum eſſe et potiri felicitate, quae continetur conſortio familiaris cum illo* **) *vitae.*

Hae vero *initiationis partes* cum eſſent per internalla diſtinctae varieque *diuiſae* ***), immo

vero

ἀξύνετον) *habent*, i. e. balbi, ab myſteriis ideo videntur prohibiti, quod fere ſunt mente imbecilli, (Metzger Annal. d. Staatsarzneyk. St. 3. p. 146. ſeq. et Meckel Neues Archiv. d. pract. Arzneyk. B. 2. S. 1. ſeq.) inſipientes, malitioſi. Seriori aetate haec in vſu erat denunciatio, *ſi quis impius, aut chriſtianus, aut Epicureus, myſteriorum explorator adeſt, hinc abeat.*

*) De hoc ritu vid. Lvcian. Pſeudomant. p. 561. T. I. inprimis, Δαιδουχίας in ſacris Aesculapii comment. auct. Ivst. God. Günzio. Lipſ. 1737. c. 4. p. 32.

**) Etiam apud inferos dicebantur initiati (Diog Laert. De Vit. Philoſ. VI. 39. p. 334. ed. Amſt.) habere primum locum, προεδρίαν, et Menag. Obſ. ib. p. 240. refert ex Sophocle alia huc attinentia, eadem habet Aristoph in Pace 374. et in Ran. 457.

***) Sic Alexander quidam planus (Lvcian. Pſeudomant.

vero *impenſis* *) oneroſis comparandae, et petentibus primum μύησις, deinde ἐπόπτησις, vltimo docendi poteſtas cum ceteris muneribus **) concederetur, non male hinc colligitur eundem initiationis ritum, qui in aliis myſteriis ***) fieret,

mant. l. cit.) initiationem ſuam falſam tribus diebus diuiſit, vt actuum diſtinctione tres ſodalitatis verae gradus imitaretur.

*) APVLEI. Metam. XI. p. 266. 270. 271. Huc etiam ſpectat locus ATHEN. Deipnoſ. II. p. 40. „Τελετὰς *etiamnum appellamus feſtos dies cum quadam myſtica traditione celebratos ob impenſas his inſumtas; Eſt enim* τὸ τελεῖν *ſumtus facere.*"

**) Explicationem arcani ſenſus vid. apud THEONEM l. cit.

*) *Corona*, Eleuſiniis et Perſicis initiis propria, ſine dubio etiam ad Aegyptios chemicos tranſiit, tanquam ſodalitatis teſſera. Etenim in myſteriis Mithrae IVSTINVS (De Monarch. Dei p. 98.) *panem et poculum aquae poni* dixit, idem illud confirmauit TERTVLLIAN. l. c. „*celebrat et panis oblationem et imaginem reſurrectionis inducit, et ſub gladio redimit coronam*" denique pluribus L. De Corona, c. 15. p. 111. „*Erubeſcite commilitones ab aliquo Mithrae milite. Qui cum initiatur in ſpelaeo-coronam interpoſito gladio ſibi oblatam, quaſi mimum martyrii, dehinc capiti ſuo accommodatam, mone-*

ret, obtinuiſſe apud chemicos, ne arcanae diſciplinae dignitas et auctoritas euulgatis praeceptis imprudenter profanaretur, vel occaſio animos candidatorum ſenſim ſenſimque explorandi temere periret.

Reſtat alia coniectura probabilis fereque plauſibilis. Solent veteres *) omnibus rebus agendis praefari, *quod bonum, fauſtum, felix, fortunatum et ſalutare ſit*, habet Apvleivs **) in Iſiacis ſacris ſollemnem formulam, *quod felix ac fauſtum, ſalutare ſit, iam ſacris* (Iſidis) *initiare*, quidni boni ominis cauſſa eadem bona verba in communicatione myſterii chemici myſtagogum vel actui ſacro praemiſiſſe, vel literis publicis in ſidem rei ſcriptis praeſixiſſe ſuſpicemur?

monetur obuia manu a capite pellere, et in humerum transferre dicens, Mithram eſſe coronam ſuam — idque in ſignum habet ad probationem ſui, ſi tentatus fuerit de ſacramento, ſtatimque creditur Mithrae miles, ſi deiecerit coronam, ſi eam in deo ſuo eſſe dixerit". Et I. aduerſ. Marcion. I. 13. p. 372. eſt, *aridae et ardentis naturae ſacramenta leones Mithrae (i. e. ſodales Mithriaci) philoſophantur.*

*) Cic. Diuinat. I. 45. Varro De Lingua Lat. V. 9.

**) L. cit. p. 272.

Ex variis iurisiurandi formulis, quarum apud nos eſt memoria, ceterisque chemicorum praeceptis certe id colligitur atque conficitur, vt firmum ac indubitatum decretum, ſcientiam chemiae occultam et profanis inacceſſam nemini fuiſſe proditam atque commiſſam, niſi vir doctus et ſapiens, bene moratus, probus, integer vitae ſcelerisque purus *) eſſet, et ad vota religioſa ſic properaret, vt ne iſta quidem conſilia in populum ſtulte proferre auderet. Haec ergo artis ſacrae communitas, haec myſterii conſeruatio **), haec deteſtatio et imprecatio, ſine dubio coegit ſodalitatis proceres, vt alia *communi lingua*, alia *per aenigmata* ***) exprimerent, aliter cum initia-

*) Vid. Chriſt. Fragm.

**) Vid. Hipp. Iusiur. ibique ſunt verba ſollemnia, *ὅρκον μοι τόνδε ἐπιτελέα ποιέοντι καὶ μὴ ξυγχέοντι εἴη ἐπαύρασθαι βίου καὶ τέχνης*, opponitur *iuſiurandum perfecte ſeruare* ac *violare*, *παραβαίνειν ὅρκον καὶ ἐπιορκεῖν*. Cf. Orphei Argonaut. v. 348.

***) Ita Democritvs (Βίβλος ε. προσφωνηθεῖσα Λευκίππῳ) ſcripſit, *ἰδοὺ μὲν, ὅ ἦν, ὦ Λεύκιππε. περὶ τουτέων τῶν τεχνῶν τῶν Αἰγυπτίων προφήταις Περσικοῖς βίβλους ἔγραψα τῇ κοινῇ διαλέκτῳ, πρὸς ἥν*

initiatis *), aliter cum profanis loquerentur.

Vlti-

ἦν τε μάλιςα ἁρμόζονται, ἡ βίβλος ὀυκέτι κοινή· ἀινίγματα γὰρ ἔχει μυςικὰ, παλαιά τε καὶ ὅσα ὑγεῖα, (leg. ἱερεῖα) ἅπερ (ᾗ) προγόνων καὶ θείασ Ἀιγύπτου βασιλεῖς (τῆς πῆλιξ) ὁι ἀντέθηντο, ἐγὼ δὲ ὁ φίλος σου, ὡς ὑγιὴς, (leg. ἱερεὺς) ἀινίγμασι χρήσομαι. Haec forma ſymbolica et Aegyptiis, et barbaris philoſophis communis fuit, teſte Clem. Alex. Strom. V. 8. p. 671. at vero Porphyr. ap. Iamblich. l. c. breuibus dixit τοὺς ἱερατικοὺς μύθους.

*) Ita Olympiodorvs, ἔθος ἦν δι' ἀλληγοριῶν τινῶν καὶ τέχνης ἐνφιλοσόφου ἀποκρύπτειν ὀυ μόνον δὲ, ὅτι τὰς τιμίας ταύτας τέχνας τῇ ἀφεγγεῖ ἀυτῶν καὶ σκοτινοτάτῃ ἐκδόσει συνεσκίασαν, ἀλλὰ καὶ ἀυτὰ τὰ κοινὰ ῥήματα δι' ἄλλων τινῶν μετέφρασαν. — ἐπὶ τῆς μίας ταύτης τέχνης πᾶσα σπουδὴ γέγονεν τοῖς ἀρχάιοις ἑνὸς ὄντος τοῦ πράγματος καὶ μίας τέχνης διὰ τινῶν θεωριῶν καὶ ἀινιγμάτων ἐκθέσθαι, ἵνα ἐκ τῶν φυσικῶν πραγμάτων ἀκοντίσαντες τοὺς ζητητὰς ἐις τὰ ὀυ φυσικὰ πράγματα μεθοδεύσωσιν. Et paullo poſt, θέλω σοι παραςῆσαι τὸν νοῦν τῶν ἀρχάιων, ὅτι κυρίως φιλόσοφοι ὄντες ἐν φιλοσόφοις λελαλήκασι, καὶ παρει-

Vltimo chemici rite initiati, vt in myſteriis Eleuſiniis *), Iſiacis **) et Mithriacis ***), *arca-na*

ϱεισήνεγκαν τῇ τέχνῃ διὰ τῆς σοφίας τὴν φιλοσοφίαν μηδέν ἀποκρύψαντες, αλλὰ πάντα φανερῶς γράψαντες, καὶ ἐν τούτοις ἐυϱϱκοῦσιν. Alio loco ita pergit, ὀυδεὶς τῶν ἀϱχάιων οὕτως τὸ πρᾶγμα ἐφώτισεν, καὶ ὀνομαςὶ τὸ εἶδος ἐξεῖπεν, ἐι μὴ οὗτος ὁ ἄϱιςος καὶ πάνσοφος ἀνὴϱ (Democritvs). Vtrum ἡ ἱεϱὰ διάλεκτος ſacerdotum Aegyptiorum, quam Manethos memorauit, etiam cum arcana chemicorum diſciplina conuenerit, an, vt ſcriptura notis concluſa, ad ſolos hierogrammateis (Clem. Strom. V. p. 657.) pertinuerit, equidem decernere non auſim.

*) Ivl. Firmic. l. c. p. 36. „*Libet explanare, quibus ſe ſignis vel ſymbolis in ipſis ſuperſtitionibus miſeranda hominum turba cognoſcat. Habent enim propria ſigna, propria reſponſa, quae illis in iſtis ſacrilegiorum coetibus diaboli tradidit disciplina*“ ex actis etiam Clem. (Protrept. c. II. p. 14. et c. 13. p. 18.) *arcana verba* quaſi retulit.

**) Clem. ib. p. 6. Erant vero in hiſce ſacris verba myſtica, ἑυϱήκαμεν, συγχάιϱομεν.

***) Tertvllian. l. cit. ſpeciatim Ivstin. Apol. II. p. 71. appellat *ſerpentem ſymbolum magnum et myſterium* in matris deorum ſacris.

na verba et ſigna habuerunt, quibus ſe inuicem clam agnoſcere, atque a vulgo commode internoſcere, nec non profanos ab myſteriis artis diuinae ſine iniuria arcere poſſent. Hoc enim deſiderat iurisiurandi religio et ſanctimonia, vt abſint a ſocietate profani, hoc requirit arcana diſciplina, vt nemo particeps myſterii fiat, niſi hanc notam re ac verbis ſciſcitanti ſodali reddiderit, hoc Isidis *) fragmento probabiliter illuſtratur ac confirmatur. „*Vnus ex angelis*, inquit illa, *ἔλεγε περὶ σημέιου ἀυτοῦ ἐλεῖν ἀυτὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς — ἐγὼ δὲ ὀυχ ἧττον ἐφρόντιζον περὶ τόυτων ἐρευνᾶν, ἐγχρονίζοντος δὲ ἀυτοῦ ὀυκ ἐπεδίδουν ἀυτὴν, ἀλλ' ἐπεκράτουν τῆς τούτου ἐπιθυμίας, ἄχρις ἂν τὸ σημεῖον τὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς* **) *ἐπιδέικνυται, καὶ τὴν τῶν ζητουμένων μυςηρίων παράδοσιν ἀφθόνως καὶ ἀληθῶς ποιήσεται. λοιπὸν οὖν καὶ τὸ σημεῖον ἐπιδείκνυται, καὶ τῶν*

*) In hoc fragm. iſta verba ipſam iurisiurandi formulam antecedunt.

**) Vid. de hoc capitis ſigno, quo ſupplicantium precibus dii annuebant, Homer. Il. α. 527. deinde Tertvllian. (De Praeſcript. ad Haeret, l. c.) ſpeciatim haec de myſteriis Mithriacis habet. „*Diabolus expiationem delictorum de lauacro repromittit, et ſi adhuc memini, Mithra ſignat illic in frontibus milites ſuos* i. e. ſodales Mithriaci habent ſignum condictum ex fronte vel capite.

τῶν μυστηρίων ἤρχετο, καὶ ἐπὶ παραγγελίας *), καὶ ὅρκους ἐκχωσίσας ἔλεγεν, ὁρκίζω κ. τ. λ. Hic enim postulatur *arcanum signum* ante, quam sciendi cupidus mysterii particeps fieret, deinde praemittitur religiosa admonitio, post recitatur ipsa iuramenti formula, tandem promissio mysterii exigitur, et recipitur ipsa officiorum obligatio.

Quod indicium secretum quale fuerit, et quomodo aliis sociis redditum quasique factum sit mutuum, vt omnis rei ambiguitas et dubitatio cognitione iusta tolleretur, non satis constat. Liceat mihi coniectori coniecturam arcani ex ceteris initiis ac religionibus capere, atque *socii agnitionem* concludere vel capitis nutu, coronae depositione et frontis tactu, vel digitorum ad os et ad manum alterius apposito, vel pedis flexura **) docta,

*) Apvlei. Metam. XI. p. 271.

**) Huc, ni fallor, referendum est Pythagorae initiati *femur aureum*, (Ammian. Hist. XXI. 43. et Origen. contra Cels. VI. p. 280.) quod *apud Olympiam saepe monstrabat* i. e. quoddam sodalium insigne, quo se in conuentibus exornarent. Etiam huc pertinet (Lvcian. cit. p. 562.) *femur Alexandri aureum inter mysticas saltationes denudatum*.

docta, vel vocabuli ſacri enuntiatione, vel teſſera ſociali aſſerenda *), vel de compacto. Sic et mutua myſterii communio fieri, et profanatio commode ac ſine iniuria caueri potuit.

Hactenus illa, quae ad *hiſtoriam arcanae chemicorum ſodalitatis* pertineant. Si qua hoc in argu-

*) De *teſtimoniis* veterum ſcriptorum, quibus equidem paſſim vſus ſum ad coniecturam ſtabiliendam, ita cenſeo. Sunt alia, ni omnis fallor, ſociorum fide ac ſermonibus perpetuata et conſeruata, et initiatis vel ſollemniter, vel priuatim quaſique per manus tradita, ſunt alia maleuolentia eorum prodita, qui propter mores prauos et linguae intemperantiam ab ſodalitate procul abeſſe iubebantur, ſunt alia profanorum (LVCIAN. Pſeudomant. p. 561. T. I.) curioſitate nata, vel peregrinatorum ſermonibus in vulgus ſparſa, ſunt alia philoſophorum et poetarum ſcriptis comprehenſa, tanquam arcana ſublimioris ſcientiae praecepta, ſunt denique plura ipſis chriſtianorum apologiis ad liquidum perducta et bene confirmata. Qui cum eſſent ſuſpecti de hetaeria (PLIN. Epiſt. 97. L. X.) mandatis Caeſarum prohibita, et ad iudices duros iterum iterumque delati veniam culpae vel criminis inſimulati quaererent, myſteria paganorum ſine metu patefacere, ac quae intus geſta ſint, publice profiteri non dubitabant. Hac enim accuſatione ac defenſione mutua ſine dubio factum eſt, vt ad poſteros veniret arcanorum proditio.

argumento *) grauiſſimo ſuperſunt dubia, vel non ſatis illuſtrata, vel aliunde arceſſita, vel coniecturalia et plauſibili oratione dicta, hanc quaeſtionem explicatu difficilem et perobſcuram eſſe propter longinquitatem temporum et paucitatem teſtimoniorum beneuoli lectores meminerint. Atqui vero de his viderint alii, quibus plenior eſt certiorque myſteriorum ſcientia.

Iam ſequitur, vt ipſas *iurisiurandi chemici formulas* in fronte libelli adſcriptas e tenebris in lucem protrahamus, et verba initiationis dubia pro viribus explicemus. Supereſt inter anecdota περὶ τῆς χρυσοποιΐας Isidis *), Chriſtiani cuiusdam et Pappi philoſophi *iusiurandum chemicum*, ſed, quantum equidem cenſeo, neutrum ex his priscum putandum eſt. Primum perantiquam et ſollemnem formam habet, (initiandus enim omnes deos patrios et artis chemicae antiſtites appellat, implorat, obteſtatur) ſed cum reliquo frag-

*) Vid. myſticam eius explicationem apud Plvtarch. De Iſid. ac Oſirid. p. 351. ſeq. T. II. Opp. Isidis *ſacra et myſteria* apud Minvc. Felic. l. cit. p. 165. et Apvlei. l. c. In his *exitus triſtes*, *fata*, *funera*, *luctus* atque *planctus* ſunt, quibus myſterii partes abſoluuntur.

fragmento minus bene cohaeret, alterum et tertium per se nouum, id est, verbis disciplinae christianae sacris conceptum et expressum est, quibus discipuli ad obsequium, silentium et fidem arcani obligantur, idque non sollemne, sed *priuatum* vel *magistrale* dicendum esse videtur, cum in ipsam operis descriptionem desinat, fide bona magistri quasi iurato interposita. En ipsae *formulae*, vt in codice Gothano leguntur, eaeque perpetuo illustratae commentario!

I.

ἼΣΙΔΟΣ
ὋΡΚΟΣ

Ὁρκίζω *) ἐις οὐρανὸν **), γῆν, φῶς καὶ σκότος, ὁρκίζω

I.

ISIDIS
IVSIVRANDVM.

Iuro per caelum, tellurem, lucem et tenebras,

*) Hoc iuramentum ex cod. Parif. quondam defcripfit Ol. Borrich. l. cit. c. 3. p. 47. fed paullum mutatis verbis. Nam poft ἀέρα καὶ γῆν omiffa funt ὁρκίζω σε ἐις ὕψος — βάθος, fcriptum eft, ὁρκίζω σε ἐίς Ἑρμῆν καὶ Ἀνουβὴν — φύλακα, ὁρκ. — — καὶ ἀχάιροντα ναύτιλον — ξίφος cet. deinde varia ex ipfo Isidis fragmento adferuntur. Libellus vulgo infcribitur Ἶσις προφῆτις τῷ υἱῷ Ὥρῳ, in cod. Goth. Ἶσις προφῆτις τῷ υἱῷ αὐτῆς

αὐτῆς, deinde initium eſt, vt apud BORRICHIVM. Fuit vero Isis Pharia (G. I. VOSS. De Theol. Gentil. L. II. 24. p. 421.) apud priſcos (TIBVLL. Carm. 1. Eclog. 3. v. 23 - 28. DIODOR. SIC. Bibl. L. I. 2. p. 8. et 13. ed. Baſ. MACROB. Saturn. I. 20. et P. F. SCHACHER I. SCHMID Diſſ. de femin. ex arte med. claris Lipſ. 1738. §. 30. p. 33.) ob medicinam et incubationem clara, (STRAB. Geogr. l. cit. DAN. VINCK Amoen. Philol. Med. Sect. 1. c. 5. p. 63. et c. 6. p. 76. 81. et HVNDERTMARK Lib. De Increment. Med. Sect. 2. p. 44.) hinc dicta Isis *ſalutaris* (R. MEAD. Diſſ. de numis a Smyrn. in Honor. Med. percuſſ. p. 57. ad calc. Orat. Harv.) pharmacorum multorum inuentrix, Aegyptiis praecipue ſacra, (HELIODOR. Aethiop. II. p. 88. Vol. I. ed. Coray, et APVLEI. Metam. XI. p. 259. et p. 269.) dicta κόρη κόσμου, ideoque ſummis praedicata laudibus, apud Germanos, maxime Sueuos, religioſe culta. (TACIT. De Morib. German. c. 9. IAC. EYNDII Chronic. Zeland. 1634. L. II. c. 1. p. 138. et D. W. TRILLER Exerc. De ISIDE dea etiam ſalutari et medica olim apud Sueuos religioſe culta, p. 341. T. II. Opuſc.) Iſthoc fragmentum ſpurium, certe nouum eſſe per ſe liquet. Dubium enim mouent voc. *ſeptem Angeli*, *angelus Amnael* vel *Amnuel*, quae Iudaeum vel Chriſtianum Alexandrinum decent, niſi reputes iſta nomina honorifica, quibus in ſodalitate chemica viri primarii diſtinguebantur a ceteris, (tunc vero pertinet ad aetatem recentiorem) etiam ineſt Democritea formula, ab OSTANE mago, (SYNES. l. cit. p. 234.)

accepta

accepta et tradita, ἡ φύσις τὴν φύσιν τέρπεται, ἡ φύσις τὴν φύσιν νικᾷ, de qua omnes fere chemici commentantur, hanc vero Isis Aegyptia non nouit, vt pote quae Democrito erat aetate prior, ideoque libellus post Alexandriam conditam i. e. sub regibus graecis scriptus esse videtur. De reliquo Olympiodorvs, philosophus Alexandrinus, l. εἰς τὸ κατ' ἐνέργειαν Ζωσίμου haec verba habet, ἐν τῇ εἰσβολῇ τοῦ ἱεροῦ εὑρίσκεις λέγοντα τὴν λευκὴν οὐσίαν ἐν τῇ σκίθῃ καὶ ἐν τερενοῦθι ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἴσιδος, habet etiam Christianus φάρμακον κατὰ τὴν παραίνεσιν Ἴσιδος, idemque omnes fere faciunt medici posteriores. Vt praestantiora et salubriora medicamenta sua esse ceteris persuaderent, iis fictum Isidis nomen indiderunt. Sic apud Aetivm (Tetrabibl. IV. Serm. I. c. 124.) Epigoni emplastrum quoddam Isis est, simileque apud Galenvm, (De Compos. per Gener. V. 2. p. 939. T. V. Opp. lat.) etiam apud Stephanvm, (Prax. IV.) ἡ σῆψις τῆς Ἴσιδος μεγάλα καὶ θαυμαστὰ ποιεῖ. Apud eundem Olympiodorvm mem. Horvs *chrysorichites ad Kronammoka*, at vero auctore Plvtarcho (De Iside et Osir. p. 354.) apud Aegyptios nomen Iouis erat Amun, teste Reinesio, (Var. Lect. I. 22. p. 101.) sacerdotes Aegyptiorum dicebantur ἀμμουνέες, arcana eorum scientia ἀπόκρυφα Ἀμμουνέων γράμματα et ἱερὰ γράμματα.

**) Iurabant et deierabant veteres per varios deos deasque omnes, (H. Ziegler. Illust. Germ. Vir. Histor.

Hiſtor. 1552. c. 193. p. 95. et Liv. Hiſt. XXVI. 48. 50. XXVIII. 27.) cum maxime per eos, qui arti vel rei proſpicerent, (Hipp. Iusiur. et Meibom. Comm. c. 7. p. 67. Cic. Or. De Leg. Manil. ad fin. Liv. Hiſt. XIII. 9.) vel qui regna loci haberent, (Clavd. Rapt. Proſerp. I. 20.) per pontum et deos littoreos, (Orph. Argon. 343.) per deos palicos, (Macrob. Sat. V. 19.) per deos ſuperos et infernos, (Liv. Hiſt. XXIV. 38.) ſacramenti teſtes, per Iouis genium (Minvc. Fel. Octav. c. 29.) et principis ſalutem, (Vlpian. L. II. De Iureiur. et Cvrt. De Reb. Alex. VI. 11. p. 166. ed. Snak.) per terram, (Evrip. Hippol. 1025. Theocrit. Idyll. 4. 17.) per caelum, (Origen. contra Cels. VI. p. 288.) per ſolis radios, (Phot. Bibl. No. 242. p. 1057.) per ſolem et ſidera, (Apvl. Met. II. p. 127.) per numina deorum, vt dei μέγαν ὅρκον (Hesiod. Theogen. 401.) et per Stygiam aquam, (Lvcian. Menipp. p. 77. T. II. et Apvl. Met. VI. p. 179.) item per mortuos et viuos, (Hom. Odyſſ. λ. 66. 72. Svet. Vit. Calig. c. 27.) per oſſa matris et parentis, (Propert. Eleg. 15. L. II.) poſteri Sethi per Abelis ſanguinem. (Fabr. Cod. Pſeud. Vol. II. n. 27. p. 54.) Alii iurabant adiecta exſecratione dira, (Liv. Hiſt. XXVIII. 22.) alii aliter, vt de fide publica et priuata ſatis conſtaret, quidni chemicos ad ſocios recipiendos vel ſciendi cupidos per res eas, quibus vnice occupati erant, sollemniter iuraſſe cenſeamus? Certe apud Ivlianvm imp. (Epiſt. p. 376.) eſt, ὄμνυμι τὸν μέγαν Σάραπιν, et p. 282. μάρτυς ὁ ἥλιος καὶ ὁ βασιλεὺς Ζεὺς, et ad explicationem h. l. attinet cum

E ma-

σκότος *), ὁρκίζω σε εἰς πῦρ καὶ ὕδωρ, καὶ ἀέρα, καὶ γῆν,

bras, iuro te per ignem et aquam, et aerem, et ter-

maxime Olympiodori praeceptum, ἴςε, ὅτι διὰ τῶν τεσσάρων ϛοιχείων συνίϛανται ξηρὰ καὶ ὑγρὰ, θερμὰ καὶ ψυχρὰ, ἀῤῥέν μὲν καὶ θῆλυ, δύο ἀναφερῆ καὶ δύο κατωφερῆ, καὶ τὰ μὲν ἀναφερῆ δύο, πῦρ καὶ ἀὴρ, τὰ δὲ κατωφερῆ δύο, γῆ καὶ ὕδωρ. διὰ γοῦν τῶν τεσσάρων τούτων πᾶσαν συνεϛήσαντο τὴν γραφὴν τῆς τέχνης, καὶ συνέκλεισαν μετὰ ἐυόρκων θεσμοφοριῶν. Si Isis metonymice dicta eſt *terra vel natura rerum*, (Macrob. Sat. I. 20. et Isidor. VIII. 11.) etiam iſtae res in myſteriis chemicis proprie appellari poterant. (Cf. Voss. l. cit. c. 56. p. 640.) Erat prima initiationis (Liv. Hiſt. XXXIX. 9.) pars ex aqua facta purgatio, (cui enim ignota eſt myſtica in ſacris acclamatio, ἄλα τε μύϛαι?) ideoque chemici ſe per aquam diuinam ad ſidem, ſilentium et obſequium obſtringere poterant.

*) Apud Plin. H. N. XXXIII. 1. *terra* dic. *ſedes manium*, apud poetas *barathrum* (Claud. l. c.) et *tartarus*, *impia tartara et manes profundi*, (Virg. Aen. VI. 540.) in Serapidis templo (Euseb. Praep. Euang. III. 4. p. 94.) therapia fiebat igne et aqua, in orco (Lucian. Tyrann.) erant *obſcuritas*, *nebulae*, *tenebrae*, ergo et chemici per illa horribilia, vel

γῆν, ὁρκίζω σε εἰς ὕψος οὐρανοῦ, καὶ γῆς καὶ ταρτάρου *) βάθος, ὁρκίζω σε εἰς Ἑρμῆν **) καὶ

terram, iuro te per celſitudinem caeli, et (per) terrae atque tartari profunditatem, iuro te per HERMETEM et

vel per quatuor elementa iurabant. Huc apprime facit ſacra ISIDIS acclamatio, (APVL. l. c. p. 268.) „*te ſuperi colunt, obſeruant inferi, tu rotas orbem, illuminas ſolem, regis mundum, calcas tartarum, tibi reſpondent ſidera, gaudent numina, redeunt tempora, ſeruiunt elementa, tuo nutu ſpirant flamina, nutriuntur nubila, germinant ſemina, creſcunt germina.*“ Etiam manes (VIRG. l. c. 743.) aqua purgari et elui, igne exuri credebantur, de qua vid. TOB. HEMPELII Comm. de laribus, Zwicc. 1797.

*) Sic PLVTO dic. (CLAVD. l. c.) *dux Erebi, noctis arbiter vmbrarumque potens*, et ap. THEMIST. ἅδης ἀμείλικτος καὶ ἀδάμαστος, apud SENECAM (Troad. Act. 3. 644). eſt, *teſtor immites deos deosque veros*, et in Octav. Act. 3. 620. *tartara teſtor*, ap. PETRON. Sat. p. 48. *Cocyti tenebrae et tartara*, hinc (LVCIAN. l. c. p. 672.) *podagra* dicta *Cocyti filia*. Eodem modo poterant iurantes chemici, qui metallis e terra eruendis et liquandis occupantur, prae aliis appellare tartarum i. e. terram, metallorum ſedem et matrem.

**) HERMES, Aegyptiis ſacer, chemiae conditor et cory-

'Ανουβὶν *), ὕλαγμα τῶν κερκόρων **), δράκοντα

et Anvbin, (per) latratum canum infernalium, (per) draconem

coryphaeus, animorum ad orcum deductor, (Hor. Carm. III. Od. 11. 15. Lvcian. Dial. Deor. Cael. 24. p. 275. T. I.). ideoque ab Clavdiano dictus *commune profundis et ſuperis numen*, ab Zosimo ὁ μυριομέγας Ἑρμῆς, ab Olympiodoro ὁ ὀφιοῦχος δαίμων, hinc ſatis apte appellatur et imploratur in iureiurando chemico. Fuit etiam Ἑρμῆς ἀγοραῖος, per quem in foro priſci iurabant, vt Athenienſes per Isidem, Thebani per Osiridem, de quo quaedam myſtica ex Olympiodoro huc adferre liceat. Πάλιν οἱ χρησμοὶ τοῦ Ἀπόλλωνος συνηγοροῦσι. ταφὴν γὰρ Ὀσίρεως ὑποτίθενται, ἡ δὲ ταφὴ τοῦ Ὀσίρεως τι ἐςὶν; νεκρὸς ἐςὶν κυρίως κατησχημένος τὸ πρόσωπον μόνον γυμνὸν ἔχον, Ὄσιρις ἡ ταφὴ ἐσφιγμένη, κρύπτουσα πάντα τὰ Ὀσίριδος μέλη, μόνον πρόσωπον ἐμφαίνουσα τοῖς βροτοῖς, τὰ δὲ σώματα κρύψασα ἐθάμβησεν ἡ φύσις. Senſum arcanum ita explicat Zosimvs, ὑδράργυρον τὸν Ὀσίριδος τάφον ἀποκαλοῦσιν οἱ διδάσκαλοι, τουτέςιν, τὴν ἀπὸ τῆς ἑψήσεως νέκρωσιν. In Gloſſ. Chem. (Pallad. De Febr. p. 136.) eſt, Ὄσιρις ἐςιν μόλιβος καὶ θεῖον.

*) In cod. Goth. leg. Ἄναβιν, in marg. correxit Reines. Ἄνουβιν, isque ap. Virg. (Aen. VIII. 698.) dici-

τα *) τὸν φύλακα, ὁρκίζω σε εἰς τὸ πόρθμιον

draconem (orci) custodem, iuro te per portorium

dicitur *latrator Anubis*. Hunc Aegyptiorum deum, Osiridis filium, (Lvcian. Toxar. p. 625. T. I.) in Isiacis sacris cultum, (Hist. Aug. Script. p. 72. 112. et Casavb. Not. p. 213. seq.) chemici iurantes per reuerentiam appellare, implorare ac obtestari poterant, vt inquilinum et aliquem ex inferis. Etiam Agatharchidi (Phot. Bibl. l. cit. c. 11. p. 1329.) sunt inter metallorum fossores ὁι ἄνηβοι παῖδες, in vers. lat. *impuberes pueri*, (sequuntur enim ex opposito οἱ πρεσβύτεροι) Reinesivs putat esse legendum οἱ Ἀνούβις παῖδες i. e. *Anubis posteri*, quod, nisi orationis contextus obesset, facile ferri ac defendi posset. Eodem enim sensu apud Io. Cantacvzen. (Hist. II. 14. p. 249.) sunt οἱ παῖδες ἰατρῶν, *discipuli medicorum* vel ipsi *medici*.

**) In cod. Paris. leg. ὕλαγμα καὶ νεκρὸν δράκοντα pro ὕλαγμα τῶν κερκόρων. Sic. ap. Lvcian. (Necyom. p. 109. T. II.) est ἡ ὑλακὴ τοῦ κερβέρου, et p. 110. 123. ὁ κέρβερος ὑλάκτησε, ap. Virg. (Aen. VI. 417. Hor. l. c. 15.) *cerberus ingens latratu regna trisulci personat.* Hoc vero cerberi nomen et cetera epitheta etiam in arcanis chemicorum operis occurrunt, vt profanis sit inaccessa rei profundae cognitio.

*) De quo vid. Apvl. Met. VI. p. 178. Arcano sensu

πόρθμιον *) ἐκεῖνο καὶ ἀχέροντα ναύτιλον, ὁρκίζω σε

rium illud et Charonta nautam, iuro te per tres ne-

apud Aegyptios eſt ὁ δράκων ὀυρόβορος *mundus*, cum ſymbolo, ἓν τὸ πᾶν, teſte Olympiodoro. Ἱερογραμματεῖς γὰρ τινὲς τῶν Ἀιγυπτίων, inquit, βουλόμενοι κόσμον ἐκχαράξαι ἐν τοῖς ὀβελίσκοις ἢ ἐν τοῖς ἱερατικοῖς γράμμασιν δράκοντα ἐγκολάπτουσιν ὀυροβόρον, τὸ δὲ σῶμα ἀυτοῦ κατὰ ϛίκτον ὑπάρχον πρὸς τὴν διάθεσιν τῶν ἀϛέρων. Etiam Zosimvs l. περὶ ἀρετῆς habet templum quoddam myſticum, in quo ſit aquae diuinae fluor et arcanus introitus, quem draco cuſtodiat, vtiturque in deſcribendo hisce verbis, ζήτει τὴν ἔισοδον. ϛενότομος γὰρ ἐϛὶν ὁ τόπος, ὅθεν ἐϛίν ἡ ἄνοιξις τῆς ἐισόδου, καὶ δράκων παράκειται τῇ εἰσόδῳ φυλάττων τὸν νάον κ. τ. λ. In Gloſſ. Chem. p. 125. expl. δράκοντος χολὴ ἐϛὶν ὑδράργυρος ἀπὸ κασσιτήρου.

*) In cod. Goth. male ſcriptum eſt τό πρόθμιον ἐκεῖνο καὶ ἀχαιρόντα ναύτιλον, correxit in marg. Reinesivs πόρθμιον ἐκεῖνο καὶ χάροντα ναύτιλον. Illud vero et *portorium*, et *nauem* ſignificat, ergo h. l. vtrique conuenit, cum ſeorſum ſequatur *Charon nauta*, ſed haec ſaepius inter ſe commutantur. Sic Ivvenal. eum appellat *tetrum Porthmea*, Petron. l. c. *nauita Porthmeus*, ap. Agatharch. l. c. p. 1327. τὰς τύπους ἐν πορθμίδι ἔχοντος χάρωνα ναύκληρον καὶ

ἐις τὰς τρεῖς ἀνάγκας *) καὶ μάςιγας **), καὶ ξίφους ***).
τούτοις

necessitates, et flagra, et gladios.
His

καὶ κυβερνίτην, et c. 4. p. 1330. ἐις τὸν ἀχέροντα καὶ τὸν ἅδη τόπον, ap. Apvl. Met. XI. p. 260. *Acherontis tenebrae.* Ambiguitas rei sic tolli posse videtur, vt πόρθμιον vertamus portorium, cum in ore mortuorum poneretur obolus pro traiectione, (nam apud Lvcian. in Charon. p. 81. requiruntur τὰ πόρθμια et ὄβολος, ap. Apvl. Met. VI. p. 180. est, *Charon protinus expetens portorium*, item *amnica stipe vectori data*) et pro ἀχερόντα νάυτιλον legamus χάροντα νάυτιλον. Nam *Acheron* est locus inferorum, *Charon* portitor, qui obolum pro opere quaerit, *cerberus* aulae Plutoniae ianitor et custos horrendus.

*) Iurarunt prisci per σωτηρίαν et ἄλγεα viuorum, etiam per fatum, eoque spectat Homeri ἦμαρ ἀναγκαῖον et Christiani chemici adseueratio, μεγάλη ἐςὶ θεὸς ἀνάγκη κατὰ τὸν ποιητικόν. Sic etiam Iamblich. (In Nicom. Arithm. Introd. et de fato, Arnh. 1668. p. 179.) deos μοιρηγέτας καὶ δεσμοῖς ἀλύτοις τοὺς βίους δεσμεύοντας nominat, Porphyr. l. c. habet ἀνάγκην, ἣν εἱμαρμένην λέγουσι, contra Seneca (Apocol.) et Petronivs mem. *tres Parcas*, addit pro explicatione Sidonivs, (Opp. Ep. 1. L. II. p. 30. ed. Elm.) *maiores fata, quia non*
par-

parcerent, Parcas vocitauere. Omnium optime ad h. l. explicandum facit Procopivs, (De Bello Goth. I. 25. p. 375.) dum expresse nominat τὰ τρία φάτα, vnaque addit, οὕτω Ρωμαῖοι τὰς μοίρας νενομίκασι καλεῖν, rem omnem multis explicat Apvleivs. (De Mundo p. 75.) ,,*Fatum, quod Graeci* εἱμαρμένην *a tractu quodam caussarum inuicem se continentium volunt dici decretum, idem* πεπρωμένην *dicunt, quod omnia in hoc rerum statu definita sint, nec sit in hoc mundo aliquid indeterminatum. Idem fatum* μοῖραν *vocant, quod ex partibus constet, hinc* νέμεσιν, *quod vnicuique attributio sua sit adscripta, Adrastea, eademque ineffugibilis necessitas vltionis. Sed tria fata sunt — sit Atropos praeteriti temporis fatum, quod ne deus quidem faciet infectum, futuri temporis Lachesis a fine cognominata, quod etiam illis, quae futura sint, finem suum deus dederit, Clotho praesentis temporis habet curam, vt ipsis actionibus suadeat, ne cura sollers rebus omnibus desit. — Eundem deum vltrix necessitas semper et vbique comitatur, eorum, qui a sacra lege discesserint, vindex futura.* Cf. eius Hermes De Nat. Deor. p. 100. Hesiod. Theog. 217. Orph. Hymn. 56. 1. Ammian. Marcell. Hist. XIV. ad fin. et Voss. De Idol. Gent. II. 44. p. 549. seq.

**) Vid. Heliod. Aethiop. II. p. 65. P. I. vbi est τιμωρὸς Ἐριννὴς ἔστησε τὴν ἐνδικὸν μάστιγα, et in turba inferorum sunt *furiae, poenae, terrores, flagra.* (Lvcian. De Luctu p. 785. T. I.) Sunt

vero

Τούτοις με ἐνορκίσας †) παρήγγειλε μεταδιδόναι,
εἰ

His (verbis conceptis) me adiurans monuit,
vt

vero μάςιγες h. l. *furiae*, vindices ſcelerum, quae taedis ardentibus et flagris proditores arcani grauiter agitarent, (Svet. Vit. Neron. c. 34. Senec. Herc. Oet. Act. 3. 1002. 1013. et Octav. Act. 3. 620.) atque, teſte Qvinctiliano, (Declam. XII. p. 155.) *vrunt animum intus ſcelerum faces et flagella, mentis ſolutae vltrices, furiae*, item Ovid. (Ibis 159. 161.) *verbera torta dabunt ſonitum, his viuus furiis agitabere.* Erat etiam moris furias mortuorum inuocare; Sic ap. Cic. *furia religionum* eſt, et ap. Lvcian. (Necyom. p. 711. T. II.). coniunctim leg. *poenae, tortores, furiae, flagra.* Certe *flagra* h. l. ad arcanam diſciplinam pertinent, et in receptione ſodalium peierantibus, vt terriculamenta, videntur eſſe propoſita. Nam in ſacris Mithriacis (Reines. Ep. ad C. Hofm. et Rvpert. Ep. 69. p. 647.) varia cruciatuum genera adhibebantur, vt initiandus *ſe quaſi* ἀπαθῆ καὶ ὅσιον, ἄλυπον, ἀκέραιον καὶ ἀπερίσπαςον teſtaretur.

***) Etiam iſta gladiorum oſtentatio horrifica et horriſona (puto) ad arcanam diſciplinam referenda eſt. De reliquo iſtae execrationes ac dirae (Liv. Hiſt. XL. 5.) ab diis exaudiri credebantur.

†) Hactenus iurisiurandi formula. Quae ſequuntur,
ad

εἰ μὴ μόνον τέκνῳ *) καὶ φίλῳ **) γνησίῳ, ἵνα εἶ αὐτὸς σύ, καὶ σὺ εἶ αὐτός.

vt nemini (myſterium) patefacerem, niſi ſoli filio et ſocio germano, vt ſis ipſe tu, et tu ſis ipſe ille.

ad ipſum magiſtrum ſacrorum vel artis pertinere cenſeo. Hocenim promiſſum ſollemne fuit iurantibus ſub quauis myſterii acceptione, (Hipp. Iusiur. et Meibom. Comm. c. 20. p. 194.) etiam ſuperaddita *ſyngrapha*, (ib. c. 8. p. 72.) vt certior eſſet praeſtationis fides. In his formulis (Orac. Sibyll. p. 404. et Stob. Serm. 28. p. 196.) ſemper opponitur ἔυορκος et ἐπίορκος, ille probis omnibus carus, hic apud omnes improbus et odioſus habetur.

*) Cum Borrich. leg. μηδενὶ μεταδιδόναι, pro quo ap. Hipp. eſt οὐ μετάδοσιν ποιήσασθαι, ap. Evseb. (Praep. Euang. IV. 8. p. 144.) μὴ εἰς πολλοὺς ἐκφῆναι τὰ λεχθησόμενα, ap. Athenag. (Legat. pro Chriſt. p. 5. ad calc. Iuſt.) μὴ δημεύειν μυςήρια, crebrius leg. apud chemicos μηδενὶ ἐκδιδοῦναι, item καλύπτειν et συγκαλύπτειν, eodemque modo Iamblich. (De Myſter. Oxon. 1678.) ſcripſit, *arcana* Isidis *patefacere non licet.* Similiter ap. Hipp. initiandus, praeuia hierophantae admonitione, ſe obligat et adſtringit, ne cui praeter filios magiſtri et ſuos medicinam aperiat. Idem ſilentium condictum requirebant chemici et mathematici, (Fabric. Bibl. Graec. T. V. p. 77.) plura habet Liv. Hiſt. XXXIX. 8.

8. — 19. vbi de initiis Bacchi obſcenis, falſis et ad ſeditionem aptis cum maxime agitur. Nam ibidem inter alia leg. *occulta initia* et *ſilenda non enunciare*, item *in caput deteſtari minas periculaque*, quin et (XLIV. 1.) *fauere pietati fideique deos* priſci ſtatuebant.

**) Hoc vero nomen, quo Democritvs et ceteri chemici paſſim vſi ſunt in praeceptionibus, proprium arcanae diſciplinae fuit. Etiam ſenſus aliquis myſticus ineſſe videtur voc. γνησίῳ, vt ſodalis verus a falſo internoſceretur, certe φίλος et *frater* ſibi bene reſpondent. Quae ſequuntur verba, forte continent ſignum condictum, quo ſodalis ſodali vbique terrarum pateret; Habebat enim εἶ Delphico templo inſcriptum (Evseb. Praep. Euang. XI. 11. p. 527. ſalutationis vim.

II.

ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ ΟΡΚΟΣ

*Ποῖον *) εἶναι χρὴ τοῖς ἤθεσι τὸν μετιόντα τὴν ἐπιςήμην;*

Χρέων **) εἶναι τὸν μετιόντα τὴν ἐπιςήμην πρῶτον μὲν

II.

CHRISTIANI IVSIVRANDVM

Qualis eſſe debet moribus, qui particeps ſcientiae fieri cupit?

Oportet eum, qui ſcientiae particeps fieri cupit, pri-

*) Cf. Fabric. Bibl. Graec. T. XII. p. 761. apud quem eſt textus ex cod. Par. exſcriptus, ſed paullum mutatis verbis. Incipit enim ſic, ὁποῖον εἶναι, deſinit voc. γραφαῖς.

**) Inſcriptio totius libelli eſt in cod. Goth. τοῦ χριςιάνου σύνοψις, eaque quaeſtionibus et reſponſioni-

μὲν φιλόθεον *) καὶ φιλάνθρωπον, σώφρονα, ἀφυλάργυρον, ψεῦδος ἀποστρεφόμενον καὶ πάντα δόλον,
καὶ

primum esse dei reuerentem et hominum amantem, prudentem, ab auaritia alienum, menda-
cii,

sionibus composita, sed variis verborum traiectionibus foeda, leges vero istae sine dubio primum petentibus praelectae sunt, deinde secuta est ipsa magistri iuratio de arte fideliter tradenda: Sic alius chirographo, alius iureiurando sibi cauit ab insidiis. Quis ille Christianus fuerit, et quando vixerit, non satis liquet, est tamen in cod. Ven. inscriptio, *Christiani ad Sergium*, insunt etiam verba, τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου, καὶ συναϊδίου τριάδος, quae eum demum post synodum Nicaenam primam vel alteram scripsisse (FABRIC. B. Gr. T. XI. L. VI. 3. p. 160. seq.) abunde produnt, et STEPHANVS (Prax. III.) chemicos eadem orthodoxorum formula ad fidem mysterii seruandam adstrinxit, ideoque ille vnus fuit ex nouis hominibus, qui scrinia veterum more solito compilarent. Intus sunt SALOMON, serioris aetatis vir, DEMOCRITVS, (ὁ ἐξ Ἀβδήρων σοφιστής) eiusque magister, OSTANES, ZOSIMVS, PELAGIVS, SYNESIVS, in primis SERGIVS, isque demum vixit sub imp. HERACLIO i. e. seculo septimo.

*) STEPHANVS (Prax. IV.) eum, qui ritum initiationis faciebat, nominat *philosophum*, deinde subiicit haec candi-
dato-

καὶ κακουργίαν *) καὶ φθόνον, εἶναι δὲ ἀληθῆ καὶ πιϛὸν παῖδα τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου, καὶ συναϊδίου τριάδος.

cii et omnis doli, et maleficii, et inuidiae purum, (oportet eum) eſſe verum et fidum ſanctae et conſubſtantialis, et coaeternae trinitatis cultorem. Quis-

datorum petentium verba, λάλει ἡμῖν τὴν ἔμπειρον καὶ φλογώδη φλόγα, ἄρξαι τοῦ λόγου τὴν πρότασιν, ἀνακάλυπτε τὰ χαρίσματα· ζῶντι γὰρ θεῷ λατρεύομεν, reſpondet myſtagogus, et hanc praemittit admonitionem, ἀλλ', ὦ ἱερὰ ποίμνη καὶ σοφίας ἐραϛαὶ, οἳ τοῦτο εὑρεῖν βουλόμενοι τῇ πρὸς τὸν θεὸν ἐννοήσει διὰ τῆς τῶν ἀρετῶν ἐπικοσμήσεως ἐν ἑαυτοῖς ἀγωνιζεύθωσαν, καὶ τῇ πολλῇ ῥοῇ τῶν δακρύων ἑαυτοὺς ἀδρευσάτωσαν ἐν πίϛει καὶ ταπεινοφροσύνῃ, καὶ ἀγάπῃ θεοῦ ϛηριζόμενοι, ἵνα μηδὲν τῶν ἐνύλων ὑμᾶς ξενίσῃ ἢ θαυμάσῃ πλὴν τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς θεοῦ. Ἀλλὰ τί φησιν ὁ φιλόσοφος, περὶ οὗ ὁ λόγος προτείνεται; οὐκ ἀποκρύψω ὑμῖν τῆς φύσεως τὴν ἀλήθειαν. ἓν ἐϛὶ τὸ ὅλον κ. τ. λ. Et apud Zosimvm eſt quaedam inſcriptio, παραινέσεις συϛαλτικαὶ τῶν ἐγχειρόντων τὴν τέχνην, ſimilis admonitio Democrito adſcripta (Cedren. Comp. Hiſt. p. 121. ed. Pariſ.) eſſe dicitur.

*) Hoc adeo vulgatum erat, vt, teſte Livio, (Hiſt. XLV. 5.) *omnis praefatio ſacrorum eos, quibus non eſſent purae manus, ſacris arceret, neque, qui*

δος. Ὁ μὴ τοιᾶυτα κάλλιςα καὶ θεάρεςα ἤδη *) κτησάμενος ἢ κτήσασθαι σπουδάσοιεν, ἑαυτὸν ἀπατήσει τοῖς ἀνεφίκτοις ἐπιτηδῶν, ἢ βλαβήσεται **) μᾶλλον.

Ὅρκος

Ὄμνυμι

Quisquis tales pulcerrimos et deo acceptos mores nec poſſidet, nec poſſidere ſtuduerit, is ſe ipſum fallet inacceſſis inhians, aut vehementer laedetur.

Iusiurandum

Iuro

qui inceſtas manus intuliſſent, intra terminos ſacratos templi eſſe permitteret.

*) Ap. Fabric. l. c. leg. ἤδη κτησ. ἢ κτήσασθαι σπουδάσας — ἐπιχειρῶν, καὶ βλαβήσεται ἐπιτηδῶν μᾶλλον, omiſſo ὅρκος, ego vero ſic legendum cenſeo, ὁ μὴ τοιᾶυτα κάλλιςα καὶ θεάρεςα ἤδη κτησάμενος ἐι μὴ κτήσασθαι σπουδάσοιεν, tunc ſalua eſt conſequentia.

**) Pro βλαβήσεται ap. Hipp. affirmatiue dicitur ἐπαύρασθαι βίου καὶ τέχνης, idque Hesych. expl. per ἐπιτυχεῖν. Haec vero religione veterum egregie ſtatuta ſunt, apud quos (Plin. Paneg. c. 4. p. 629.) dii innocentia et ſanctitate laetari, et puram caſtamque mentem meditato carmini praeferre exiſtimabantur.

*"Ομνυμι *) σοι, καλὲ παῖ **), τὴν ***) μακαρίαν καὶ σεβασμίαν τριάδα †), ὡς ὀυδὲν ἀπέκρυψα τῶν ἐμοὶ παρ᾽ ἀυτοῖς ††) δεδομένων ἐν ταμείοις †††) ψυχῆς μυςηρίων*

Iuro tibi, praeſtantiſſime ſodalis, per beatam et venerabilem trinitatem, quod nihil myſteriorum ſcientiae ab illis (maioribus) traditorum in intimis animi occultaui, ſed omnia mihi de arte diuini-

*) ʽΘρκίζω σε Borrich. l. c. apud poetas eſt *numina teſtor.*

**) i. e. diſcipule vel ſodalis. Eodem ſenſu apud Zosimvm dixit Democritvs, ὦ φίλε, hac adiecta allocutione, τοῦ χρυσοχόρου ἢ χρυσεόυ γένους, ἢ χρυσείας κεφαλῆς παῖδες, τουτέςιν, ἐραςὰι τῆς σοφίας κὰι τῆς λεκυθώδους ὕλης μεθοδευτὰι. Eandem vim et ſignificationem apud ſophiſtas habet voc. ἑταῖρος, *ſodalis*, ἑταιρία, *ſodalitas*, apud nouos chemicos, quibus ab roſea cruce nomen eſt, occurrit *frater* et *fraternitas.* (Cf. Fama Fraternit. Roſeae Crucis, Ratisb. 1614. et Semleri Samml. z. Hiſt. d. Roſenkreuz. Leipz. 1787.)

***) E'ς τὴν Borrich.

†) Apud Borrich. adduntur verba biblica, τὸ ἅγιον μὴ ἀποῤῥίπτειν κυσὶ, haec vero cum textu male cohaerent, et aliena ſunt.

††) Ap. Fabric. ἀυτῆς. Fidem dictis dedit Zosimvs, ὦ

μυστηρίων τῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ πάντα τὰ γνωρισθέντα μοι θέοθεν περὶ τῆς τέχνης ἀφθόνως ἐνέθηκα ταῖς ἡμετέραις γραφαῖς *) ἀναπτύξας (καὶ) τῶν ἀρχαίων τὸν νοῦν, ὡς λογίζομαι. σὺ οὖν εὐσεβῶς αὐταῖς ἐντυγχάνων ἀπά-

uinitus cognita ſine inuidia expoſui ex noſtris ſcriptis veterum mentem explicans, vt equidem exiſtimo. Tu ergo religioſe ac ſapienter his omni-

ω γύναι, οὐκ ἁπλῶς ἔλεγον, ἵνα μὴ πλανηθῇς, ἀλλ' ἐπειδὴ οὐκ εἰμὶ ὁ Δημόκριτος, ὀμνύσω σε κατὰ τῆς ἐκείνου ἀρετῆς τοῦτο, ὅτι μὴ πλανῶ. Immo vero, teſte THEONE l. cit. p. 19. quisque ſodalis Eleuſinius rite initiatus et inſtructus alios ad eamdem myſterii theoriam ſiue contemplationem perducere poterat, idemque etiam, ni fallor, in vſu erat apud chemicos.

†††) In cod. Goth. eſt coniuncte ſcriptum, ἐνταμίοις, ſed cum FABRIC. diuiſe legendum ἐν ταμείοις ψυχῆς, *in intimis animi*, a verb. ταμιεύω, *recondo*; Nam apud Chriſtianum noſtrum aliqui ex chemicis dicuntur τὴν ἐν ἀδύτοις ἢ ταμείοις ἱεροῖς τῶν ψυχῶν ἐμφαινίζοντες ποίησιν.

*) Saepius apud chemicos mem. ἁι τῶν προγόνων γραφαὶ, ὁι βίβλοι τῶν ἀρχαίων, ἁι γραφὰι, ὁι ἱεροὶ Ἑρμοῦ βίβλοι, quibus ars chemica comprehenſa eſſet, hinc apud Chriſtianum eſt quaeſtio, τίς ἡ

 ἐν

ἁπάσαις καὶ νουνεχῶς *), *εἴ τι μὴ καλῶς ἡμῖν εἴρηται ἀγνοήσασιν, οὐ πανουργευσαμένοις, διόρθου τὰ ἡμέτερα πταίσματα σεαυτὸν ὠφελῶν καὶ τοὺς ἐντυγχάνοντας πιστοὺς ὄντας θεῷ, καὶ ἀκακοήθεις, καὶ ἀγαθοὺς, ὅπερ ἐστὶν χαλεπὸν εὑρίσκειν, ὡς ἀληθῶς. Ἔῤῥωσο ἐν ἁγίᾳ καὶ ὁμοουσίῳ* **) *τριάδι, πατρὶ φημὶ, καὶ υἱῷ, καὶ*

nibus attendens, ſi quid minus bene a nobis dictum ſit ignaris, nec callide agentibus, corrige noſtros lapſus tuae vtilitatis et eorum cauſſa, qui fidi ſunt deo, nec malis moribus notati, et probi, quod eſt profecto difficile inuentu. Vale in ſancta et conſubſtantiali triade, patre inquam, et

ἐν ἀποκρύφοις τῶν παλαιῶν ἐκδεδομένη ταξία; Cauſſa adſeuerationis crebrae eſt, quod auctores tempore poſteriores fere nihil agunt et faciunt, niſi vt vetera inuentorum praecepta et decreta, formulasque arcanas commentariis ſuis illuſtrent, vel rem per ſe claram verbis obſcuris ac aenigmaticis magis magisque obſcurent, vel ſciendi cupidos ſpecie ſcientiae profundae fallant.

*) Aut coniungenda ſunt *εὐσεβῶς καὶ νουνεχῶς*, vel legendum *εὐσεβ. ἐντ. ἀπασ. καὶ νοῦν ἔχον.*

**) Hoc vero Evthymivs Zygabenvs (Matthaei Lect. Moſq. Vol. II. n. 6. p. 56.) expl. ſic, *ὁμοούσιον*

καὶ ἁγίῳ πνεύματι, τριὰς ἡ μονὰς, ὁ ὑιὸς ἀτρέπτως ἐνανθρωπήσας καυχήσει τῆς διάδος *), *οἰκειωθεὶς ὀνόματι τὴν ἄμωμον ἔπλασεν ἀνθρώπου φύσιν, ὀλισθεῖσαν ἰδὼν διορθώσατο.*

III.

et filio, et fancto fpiritu, trinitas vnitas, filius immutabiliter incarnatus, gloria anxietatis adiunctus nomine, (qui) immaculatam effinxit hominis naturam, labefactam correxit.

III.

σιον ἐςὶ τὸ ἀπαραλλάκτως τυγχάνον τῆς ἀυτοῦ ὀυσίας καὶ φύσεως. Liceat ex eodem Chriftiano (Fabr. B. Gr. l. c. p. 762.) adferre arcanam interpretationem. Sic enim ille, *ἡ μυςικὴ ἡ τῶν Αἰγυπτίων καὶ ἱερογραμματέων Αἰγύπτου θεία καὶ ἀληθὴς ἡ τῶν φύσεων συγγένεια τέρπει τὰς ὁμοουσίους φύσεις. τοῦτο ἐςὶν τὸ ὀρφικὸν ὁμοούσιον καὶ ἡ ἑρμαϊκὴ λύρα, ἐν ᾗ τῶν ὀυσιῶν ποθηνήτε καὶ ἐναρμόνιος ἀποτελεῖται συμπλοκή.*

*) Forte leg. *δύης* i. e. anxietatis, a voc. *δύη*, *calamitas, infortunium*; Nam *δυὰς*, *dualitas*, h. l. non confonat, de qua ita Jamblich. in Nicom. Arithm. Introd. p. 14. „*Pythagorici per fimilitudinem vocarunt vnitatem atropum Apollinem, et aliis fimilibus nominibus, dualitatem* (*τὴν δυάδα*) *vero* Isidem *et* Artemin" rationem reddidit Tennvl. in Not. ib. p. 98.

III.

ΠΑΠΠΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ

ΟΡΚΟΣ.

Ὅρκῳ *) ὄμνυμι σοι τὸν μέγαν ὅρκον, ὅςις ἂν σὺ
εἶ

III.

PAPPI PHILOSOPHI

IVSIVRANDVM

Iuro tibi iusiurandum magnum, qui demum
cun-

*) In cod. bibl. D. Marci (Gloſs. Chem. p. 116. ad calc. Pallad.) inſcriptio eſt, Πάππου φιλοσόφου περὶ τῆς θείας τέχνης. in cod. Goth. et Pariſ. ſimpliciter, πάππου φιλοσόφου, ſequitur proxime textus,
ὅρκῳ

ει †), θεὸν φημὶ τὸν ἕνα τῷ εἴδει, καὶ οὐ τῷ ἀριθμῷ, τὸν

cunque tu ſis, (per) deum vnum forma, non nume-

ὅρκῳ οὖν ὄμνυμι σοι τὸν μέγαν ὅρκον, (is vero vel aliam habuit cohaerentiam, vel ita reſtituendus eſt, Πάππου φιλοσόφου ὅρκος, deinde, deleto ὅρκῳ, noua linea pergendum, ὄμνυμι κ. τ. λ.) tandem finit cum experimento chemico, cuius ſcientia impertiri profanis minime, ſodalibus non ſine ſacramento mutuo poterat. Cf. de hac iurandi formula Meibom. Comm. c. 3. p. 21. ſeq. Ge. Lecapenvs (Ei. Grammat. in Matthaei Lect. Moſc. Vol. I. p. 73.) haec habet, ὁρκῶ σε καὶ ὁρκίζω σε φησὶ Δημοσθένης.

De auctore non ſatis liquet. Claruit quidam Pappvs, philoſophus Alexandrinus, teſtibus Reinesio l. c. Morhofio (Polyh. I. 11. p. 110.) et Fabricio, (B. Gr. T. VIII. L. V. 22. p. 203.) ſub Theodosio imp. circa a. 390. (Saxii Onom. T. I. p. 452.) ſed is, a quo hocce fragmentum profectum eſt, ſine dubio nouus homo fuit. Nam ſcripſiſſe ſe literas ad Stephanvm τὸν θεοφιλέστατον ipſe profitetur, (hic vero Heraclio imp. Prax. IX. operis chemici dedicauit) deinde appellat Mosen τὸν τρισεύμοιρον, hominem eiusdem aetatis, ad quem fragmenta chemica hinc inde memorata pertinent. Jam vero Stephanvs eandem Praxin

τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, τῶν τε ϛοιχείων τὴν τετρακὴν *) καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν, ἔτι δὲ καὶ τὰς ἡμετέρας ψυχὰς λογικάς τε καὶ νοερὰς **) ἁρμόσαντα σώμα-

numero, qui fecit coelum et terram, elementorum quaternionem et quae ex his facta ſunt, (iuro) etiam per eum, qui noſtras animas rationales

Praxin ita finit „*hoc myſterium, fratres, didicimus a deo et patre noſtro* Comerio, *ſene*“isque inclaruit a. 620. ergo iſte Pappus aurifex illi vel tempore coniunctus, vel proximus fuit.

†) Haec verba diſciplinae arcanae non ſatis conueniunt. Etenim homini ignoto i. e. profano, myſteria chemica prodere vel aperire nefas erat.

*) Cod. Par. ϛοιχειώσεων τὴν τετρακτὺν, corrigit in marg. Reines. τετρανετὺν, vnaque haec addit, „*ſimile huic erat Pythagoraeorum iuramentum, de quo vid.* Stobaevs *Eclog. Phyſ. I.* 13. *et* Seldenvs *in Syntagm. De Diis Syris II.* 1.“ Ego vero malim legere τετρακτὺν, *quaternionem:* Jurabant enim Pythagorici (Plvt. De Plac. Phil. I. p. 877. T. II. *Opp.*) per quaternarium numerum.

**) His opponitur apud Cyrillvm (Ei. Lexic. in Mat-

THAEI

σώματι, τὸν ἐπὶ ἁρμάτων χερουβικῶν *) ἐποχούμενον
καὶ

nales et intelligentes aptauit corpori, (iuro per
eum)

THAEI Gloſſar. Graec. Min. Vol. I. p. 38.) ψυχικὸς ἄνθρωπος, ὁ τὰ τῆς σαρκὸς φρονῶν, et p. 39. ψυχὴ λογικὴ καὶ ἄλογος. ἄλογος ἐςὶν ἡ τοῦ αἵματος ζωτικὴ καὶ θερμαντική.

*) De horum forma vid. commentatores. Apud ZOSIMVM alius locus eſt, (BORRICH. De Ortu et Progr. Chem. Diſſ. p. 12. 13.) quo chemiae origo ad angelos ἐγρηγόρους refertur, idem ſit in lib. ENOCHI, quod habet FABRIC. Cod. Pſeudep. Vol. II. n. 28. 29. p. 55. En ipſa verba! ,,Τοῦτο οὖν ἔφασαν αἱ ἀρχαῖαι καὶ θεῖαι γραφαὶ, ὅτι ἄγγελοι — ἐδίδαξαν τὰς γυναῖκας πάντα τὰ τῆς φύσεως ἔργα. — ἐςὶν οὖν αὐτῶν ἡ πρώτη παράδοσις χημᾶ περὶ τούτων τῶν τεχνῶν, ἐκάλεσαν δὲ ταύτην τὴν βίβλον χημᾶ, ἔνθεν καὶ ἡ τέχνη χημεῖα καλεῖται. — καὶ ἐδίδαξαν οἱ ἄγγελοι ἐγρήγοροι ἑαυτοὺς καὶ τὰς γυναῖκας ἑαυτῶν φαρμακείας καὶ ἐπαοιδίας. πρῶτος ὁ Ἐξαήλ, ὁ δέκατος τῶν ἀρχόντων, ἐδίδαξε ποιεῖν τὰς μαχαίρας καὶ θώρακας, καὶ πᾶν σκεῦος πολεμικὸν, καὶ τὰ μέταλλα τῆς γῆς, καὶ τὸ χρυσίον πῶς ἐργάσονται, καὶ ποιήσουσιν αὐτὰ κόσμια ταῖς γυναιξὶν, καὶ τὸν ἄργυρον. ἐδίδαξαν δὲ
αὐτοὺς

ἀυτοὺς καὶ τὸ ςίλβειν, καὶ τὸ καλλωπίζειν, καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς λίθους." Hactenus theologi h. l. explicarunt biblice, ego vero hiſtoricus ſubſtituo ſenſum chemicum, et ſic erunt omnia liquida. Artes ipſae, de quibus quaeritur, ſunt chemicae, v. c. ſcientia metallorum, vt apta fierent vel operibus oeconomicis ac bellicis, vel ornatui mulierum, pigmenta (φαρμακεῖαι) varia, quibus faciem colorarent, et lapides pretioſi fluore chemico facti cet. (Forte h. l. pro ἐκλέκτους λίθους leg. ἐλέκτρους, vel cum Plin. H. N. XXXVII. 43. chryſelectros i. e. in colorem electri declinatos. Haec artificia decent chemicum doctum, non angelum biblicum. Sunt ergo iſti *angeli* (οἱ ἄγγελοι ἐγρήγοροι) rectores et moderatores ſodalitatis chemicae, collegio quodam iuncti, (Strab. Geogr. l. c. et Fragm. Iſid.) gradu et numero certo diſtincti, hinc Hexael decimus primorum dicitur. His vero inter alia nota erat ars gladios durandi et chalybem ferro inducendi, vaſa ex auro et argento faciendi, pigmenta ex herbarum ſuccis ac metallis praeparandi, vniones et gemmas varii coloris conficiendi rel. His operis occultis etiam adnumerantur ἡ βαφὴ καὶ καταβαφὴ λίθων καὶ σμαράγδων, (Borrich. ib. p. 69.) ἡ βαφὴ τοῦ ἰνδικοῦ σιδήρου, ἡ βαφὴ ἤτοι μεταβολὴ πυροχάλκου πρὸς ἀςροχαλκὸν, ἡ βαφὴ πρὸς ξίφη καὶ ἐργαλεῖα λαξευτικὰ, haec eſt veterum ars aurum faciendi, (Plin. H. N. XXXIII. 22.) haec ars Aegyptiorum tingendi et pingendi argentum, vt in vaſis Anubis colluceret, (ib. c. 46.) haec illa ars arcana, vt tincturae genere fierent vitra et ob-

obſidiana, eſcaria varia vaſa, et totum rubens vitrum atque non translucens, hyacinthos ſapphirosque imitatum, et omnibus aliis coloribus, (ib. XXXIV. 67.) haec illa ars gemmas (ib.) conficiendi et aquam (XXIV. 99.) glaciandi. Huc etiam redeunt lapidum adulterationes (XXXVII. 20. 26. 38.) quae vel tinctura, vel maceratione, vel ſubiectione materiae fierent, vt gemma factitia egregie translu ceret, vel vitro et electro eſſet ſimillima. Ideoque ſatis vere dixit Plinivs, *neque eſt vlla fraus vitae lucroſior.* (cf. de fraudulentis cryſtallorum venditionibus Aloys. Mvndellae Epiſt. Medic. Baſ. 1543. Ep. 1. p. 24.) Hinc Themistivs (Theſaur. Princip. ed. Remo, Frft. 1614. Orat. 4. p. 83.) ſibi optauit *artem aes in argentum, et argentum in aurum transmutandi*, hinc ap. Gregor. Tvron. (Hiſt. Franc. L. II. 42. p. 103.) leg. „*aureae armillae, ſed totum adſimilatum auro: Erat enim aereum deauratum ſub dolo factum*" et alio loco (L. IV. 57. p. 187.) *numiſmata aurea*, cum additione, „*erat tunc tempus, quo ferebant ibi tegulas aeris inciſas pro auro, quas quisque videns non dubitat aliud, niſi quod aurum probatum atque examinatum eſſet: Sic enim coloratum, neſcio, quo fuit, vnde nonnulli hoc dolo ſeducti aurum dantes et aes accipientes pauperes facti ſunt.*"

Habebant etiam hoc moris chemici aetate poſteriores, vt partem myſterii cum certis ac exploratis feminis communicarent, (occurrunt enim in eorum libris Isis, Cleopatra, Maria, Theosebia, Evsebia) ergo

rei

καὶ ὑπὸ ταγμάτων ἀγγελικῶν ἀνυμνόμενον *), ὅτι τινὲς λεκύθιον **) ἔκλεισαν κ. τ. λ.

cum) qui vehitur curribus cherubicis, et ab ordinibus angelicis laudatur hymnis, quod quidam lecythium perhibuerunt rel.

Sed

rei bene reſpondet fabula de angelis, qui mulieribus quaedam arcana chemica impertirent. Hoc vero ita factum eſſe videtur, vt iusiurandum et partem ſodalitatis legum ſubſcriberent, et ſe ipſas ad fidem et ſilentium obligarent. De viris ita cenſeo. Prisca aetate nemo, niſi ſacerdos initiatus haec myſteria ſcire poterat, ſed ſub regibus graecis, mutata rerum atque imperii forma, et chemia metallica Iudaeis aliisque hominibus permiſſa, etiam iſte ſodalitatis rigor miteſcere coepit.

*) Similiter Stephanvs, σε αἰνοῦσιν ἄγγελοι, ἀρχάγγελοι, θρόνοι, κυριότητες, ἀρχαὶ, ἐξουσίαι, δυνάμεις, τὰ πολυόμματα χερουβὶμ καὶ τὰ ἑξαπτέρυγα σεραφίμ, translatis verbis biblicis ad diſciplinam chemicam, vt hinc ea fieret paullo illuſtrior et magnificentior. Grammaticam *angeli* explicationem vid. in Matthaei Gloſſar. Minor. Vol. I. p. 5.

**) Ad h. l. ſpectat Zosimi deſcriptio, τινὲς παντὶ ὀσρά-

ὀςράκῳ ἐν ὑελίνοις σκυφοῖς ἕψουσιν καὶ ὀπτοῦσιν ἐπὶ τῆς κηροτακίδος, καὶ ταῦτα λαλοῦσιν ληκύθια. Et Chriſtianus, τοῖς γε ἀπὸ λεκύθων, ἥντινα σπόδιον οἱ τῆς τέχνης ὀνομάζουσι συγγραφεῖς, in Gloſs. Chem. p. 131. κόμι ἐςιν λέκηθος.